

VLAAMSE RAAD

ZITTING 1995 – 1996

11 DECEMBER 1995

BELEIDSBRIEF

School maken in Vlaanderen Een voorwaardenscheppend en integrerend onderwijsbeleid voor de 21ste eeuw Beleidsprioriteiten 1995-1999

VERSLAG

namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid uitgebracht door de heer Jos De Meyer

Samenstelling van de Commissie :

Voorzitter : de heer Gilbert Vanleenhove.

Vaste leden : de heer Jos De Meyer, mevrouw Mia De Schampe-laere, de heren Erik Matthijs, Freddy Sarens, Gilbert Vanleenhove ;

de heer Roland Deswaene, mevrouw Marleen Vanderpoorten, mevrouw Sonja Van Lindt ;

de heer René Swinnen, mevrouw Gracienne Van Nieuwenborgh, de heer André Van Nieuwerkerke ;

de heren Pieter Huybrechts, Joris Van Hauthem ;

de heer Kris Van Dijck ;

de heer Ludo Sannen.

Plaatsvervangers :

mevrouw Sonja Becq, de heren Herman Candries, Paul Deprez, mevrouw Maria Tyberghien-Vandenbussche, mevrouw Mieke Van Hecke ;

de heren Ward Beysen, Karel De Gucht, André Denys ;

de heren Patrick Hostekint, Michiel Vandenbussche, Robert Voorhamme ;

de heren Emiel Verrijken, Frans Wymeersch ;

de heer Christiaan Vandenbroeke ;

mevrouw Cecile Verwimp-Sillis.

Zie :

143 (1995-1996)

– Nr. 1 : Beleidsbrief

– Nr. 2 : Advies van de Vlaamse Onderwijsraad

INHOUDSTAFEL

I. Toelichting door de heer Luc Van den Bossche, minister vice-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken	4
II. Opmerkingen en vragen van de leden, met antwoord van de minister	7
A. Inleiding : maatschappelijke ontwikkeling, invloeden op het onderwijslandschap, onderwijs- en beleidsontwikkelingen en beleidscontouren	7
1. Inleidende beschouwingen – maatschappelijke ontwikkeling	7
2. Invloeden op het onderwijslandschap	11
3. Onderwijs- en beleidsontwikkelingen	12
4. Beleidscontouren	14
a) Vrije keuze	14
b) Voorwaarden voor kwaliteitsonderwijs	17
c) Deregulering – vereenvoudiging wetgeving	20
d) Autonomie en responsabilisering	20
B. Het basisonderwijs	21
1. Decreet basisonderwijs	21
a) Eén decreet voor het gewoon en het buitengewoon basisonderwijs	21
b) Functiebeschrijvingen	22
c) Rechtspositieregeling	22
d) Enveloppefinanciering en samenwerkingsverbanden	23
e) Uniformiteit tussen de netten	24
2. Zorgverbreding en onderwijsvoorrrangsbeleid	24
C. Het secundair onderwijs	25
1. De kostprijs van het secundair onderwijs	25
2. Het aangekondigde decreet op de hervorming van het secundair onderwijs	26
a) Algemene en politieke bedenkingen bij de voorgestelde herstructureringsoperatie	26
b) Reductie van het aantal studierichtingen en indeling in studiegebieden	34
c) Autonomie, enveloppefinanciering, schaalgrootte en samenwerkingsverbanden	35
d) Rechtspositie	40
e) De plaats van het TSO en het BSO	41
f) Inspraakcultuur	42
3. Varia	42
D. Hogescholen en universiteiten	42
1. Hogescholendecreet	42
2. Rationele inrichting van de universiteiten	43
3. Overgang secundair naar hoger onderwijs	44
4. Varia	45
E. Volwassenenonderwijs	46

F. Niveau-overschrijdende beleidslijnen	46
1. ARGO	46
2. PMS-centra	46
3. Kwaliteitsbewaking	47
4. Leerplichtcontrole	48
5. Diverse beleidsopties	48
a) Inspraakcultuur	48
b) Brussel en de rand	48
c) Leerlingenvervoer	49
d) Internaten	50
e) Scholenbouw	50
Slotbeschouwing	51
 Bijlagen	 53
Bijlage 1 : Studierichtingen en hun bezetting in het secundair onderwijs	54
Bijlage 2 : Onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot de hervorming van het secundair onderwijs	59

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid besprak de beleidsbrief onderwijs tijdens haar vergadering van dinsdag 28 november 1995. De bespreking verliep in samenhang met de onderwijsbegroting voor 1996 en het ontwerp van decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1996 (resp. Stuk 15(BZ 1995)-Nrs.1 en 10-G en Stuk 147(1995-1996)-Nrs.1 en 17.

I. Toelichting door de heer Luc Van den Bossche, minister vice-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken

De minister verklaart dat de beleidsbrief 1995-1999 School maken in Vlaanderen geen geloofsbrief is. Het Vlaams onderwijs is immers een dynamisch gegeven. Bepaalde evoluties zijn moeilijk, zoniet onmogelijk voorspelbaar. Toch is deze beleidsbrief een referentiekader – een werkkader ook – van en voor de verschillende decretale initiatieven die de komende legislatuur kunnen worden verwacht.

De minister zal geen lezing houden van al de beleidsopties die in de beleidsbrief zijn opgenomen. Ze zullen later bij de bespreking zelf van de beleidsbrief uitgebreid aan de orde zijn.

In de vorige zitting heeft de Vlaamse Raad een belangrijke decretale basis gelegd voor het hoger onderwijs buiten de universiteit en voor de ontwikkelingsdoelen en eindtermen in het kleuteronderwijs, respectievelijk het lager onderwijs. De legislatuur die is begonnen krijgt ongetwijfeld nieuwe en eigen accenten zoals de lerarenopleiding en navorming (cf. goedkeuring voorontwerp-decreet door Vlaamse regering), het basisonderwijs, de eindtermen secundair onderwijs, de hervorming secundair onderwijs, het volwassenenonderwijs, de onderwijsbegeleiding (PMS) en de Autonome Raad voor het Gemeenschapsonderwijs, om er maar enkele te noemen.

Al deze opties hebben een even belangrijke betekenis voor het Vlaamse onderwijs. Toch zullen de hervormingen in het secundair onderwijs de meest ingrijpende aanpassing van het Vlaamse onderwijslandschap zijn. De signalen zijn nu al duidelijk.

De minister maakt zich sterk dat de herkenbaar aanwezige weerstanden tegen de hele veranderingsstrategie via sensibilisering, positieve waardering, overleg en onderhandeling – dus wel degelijk ook onderhandeling – zullen overwonnen worden. Het is hoog spel, maar er staat ook enorm veel op het spel : de geloofwaardigheid van én de waardering voor de school en de onderwijsverstrekkers én de kwaliteit van een brede en duurzame basisopleiding.

De minister zet zich formeel af tegen diegenen die :

(1) telkens opnieuw elke onderwijs hervorming afdoen als een besparingsmaatregel ;

(2) in de actuele situatie vinden dat je het onderwijsveld niet mag vragen zich aan te passen aan nieuwe maatschappelijke behoeften en realiteiten en

(3) menen dat het onderwijs zich niet moet inschrijven in de sociaal-economische wetmatigheden van vandaag.

1. Onderwijshervormingen zijn geen besparingen : het gaat om een ander debat

Louter informatief wijst de minister erop dat tussen 1988 en 1996 de onderwijsbegroting van de Vlaamse Gemeenschap met de helft is toegenomen : van 160 miljard frank naar 240 miljard frank. Behoudens enkele beperkte herschikkingen binnen de begroting onderwijs én aandacht voor alle beleidsprioriteiten van de Vlaamse Gemeenschap, zijn er nergens maatregelen die een besparing zijn (waren). Wel integendeel.

De minister verwijst nog naar bijvoorbeeld de zorgvuldige uitvoering van de collectieve arbeidsovereenkomst én de gunstige effecten daarvan voor de verloning van het personeel.

Het Vlaams onderwijs is amper getroffen door besparingen ; diegenen die dat zo willen voorstellen zoeken een ander debat dan datgene waarvoor deze raad en deze commissie worden uitgenodigd.

Het ruime debat dat nodig is voor de echte herwaardering van het onderwijs is niet te herleiden tot een 'besparing'. Zij die dat wel doen zoeken de polarisering, de polemiek en het conflict. Meer, zij roepen daartoe op met de bedoeling het echte debat te ontwijken. Waar het bij de hervormingen echt om te doen is – dat is ook terug te vinden in de fundamentele bekommernissen in de beleidsbrief – is om de kwaliteit van het onderwijs, de pedagogische verdieping, de organisatorische (rustbrengende) onderbouw voor het onderwijs, wat schaalvergroting impliceert, de deregulering en vereenvoudiging van de wetgeving, de autonomie en de responsabilisering en de beheersing van de uitgaven – wat niet hetzelfde is als besparingen.

Vlaanderen heeft dringend behoefte aan gelijke onderwijskansen voor iedereen, aan duidelijke kwaliteitseisen – eindtermen – en aan een doorzichtig en begrijpelijk onderwijsaanbod.

De oriëntering van de leerlingen op een eerlijke en doeltreffende manier is een absolute noodzaak. De samenhang tussen een studie-aanbod dat rationeel en optimaal is moet de nadelige gevolgen van de negatieve studiekeuze (cascade) uitschakelen. In een samenhang en samenwerking tussen scholen moet de essentie een correcte oriëntering van de leerlingen zijn. Het (lijfs)behoud of de oprichting van studierichtingen omwille van de 'grote getallen', worden overbodig.

De minister kan begrip opbrengen voor het feit dat in een 'notoir' milieu als onderwijs hervormingen niet direct op applaus worden onthaald. Hij kan geen begrip opbrengen voor misleidende interpretaties van beleidsopties die hij verwijt af te leiden van het echte debat. Hij zal dus niet in de val lopen van de vooringenomenheid. Met alle betrokkenen (inrichtende machten, vakorganisaties, ouderverenigingen), met externe expertise en met de Vlaamse Raad wenst de minister een open en constructieve dialoog.

De minister geeft nog één keer – niet verkeerd te begrijpen – deze waarschuwing : wij zijn nu verantwoordelijk voor de onderwijskansen van morgen. Met inzicht, luciditeit, respect voor belangrijke principes als de vrije keuze en het verzekeren van vitale kansen van elke jongere, zijn wij het onszelf verplicht de juiste maatregelen te nemen.

De minister zou het zichzelf heel wat makkelijker maken indien hij de uitgaven zou beheersen door jaarlijks een vermindering van de omkadering door te voeren. Hij illustreert dit aan de hand van twee voorbeelden. Maar het is zijn – en deze van de leden van de Vlaamse Raad – verantwoordelijkheid de toekomstige generaties niet op te zadelen met huizen-

hoge problemen of te verplichten tot onrechtvaardige en onpopulaire maatregelen.

Twee voorbeelden :

(1) Bekwaamheidsproef voor de eerste kandidatuur geneeskunde. Het is een zware verantwoordelijkheid dit op te leggen, maar dit is een verantwoorde politieke keuze tegenover de jongere die studies aanvat en perspectief op een beroep als arts wil.

(2) Schaalvergroting in secundair onderwijs en vooral de reductie van het aantal studierichtingen. Dit is niet gemakkelijk maar noodzakelijk voor de beheersing van de uitgaven en het blijven verzekeren van de kwaliteit.

De minister weigert te geloven dat de onderwijsberoering in Wallonië een soort van 'voorspel' is voor wat zogenaamd het Vlaams onderwijs te wachten staat. Hij is er veeleer van overtuigd dat de maatregelen die nu, in alle duidelijkheid en in breed overleg kunnen en genomen moeten worden, er moeten voor zorgen dat het Vlaams onderwijs een dergelijk rampenscenario bespaard blijft.

Tot slot nog dit : in het Vlaams onderwijs zijn zowat 140.000 mannen en vrouwen tewerkgesteld. In onderwijs is de tewerkstelling erg belangrijk. Maar de minister nodigt iedereen uit niet gemakkelijk over het onderwijs heen te lopen, maar aandacht te hebben voor de missie zelf van onderwijs. Voor de groeikansen van jongeren.

2. Onderwijs en sociologische omgeving : een debat van realiteit en legitimering

Het onderwijs en de school zullen zich voortdurend moeten waarmaken in de sociologisch omgeving waarin ze zich bevinden. De stelling dat je het onderwijs met rust moet laten is dus onjuist. Wel juist is dat de overheid er moet voor zorgen dat het onderwijs in rust kan verlopen. Daarvoor is de overheid gehouden aan haar kerntaak, met name het voorwaardenscheppend beleid.

Wie bij zijn ontwikkeling – en dit geldt dus zeker ook voor onderwijs – geen rekening houdt met maatschappelijke evoluties, stagneert. Men weet wat dit op termijn betekent.

De minister heeft dit discours al vaker gehouden, maar hij is ervan overtuigd dat de legitimering van ons onderwijs voor een groot stuk terug te vinden is in de manier waarop het de jongere in een aangepaste omgeving (leerinhouden, didactiek) en in de juiste organisatie (team, begeleiding, schoolorganisatie) kritisch voorbereidt op hun toekomstige plaats.

En soms heeft de minister de indruk dat ons onderwijssysteem te weinig kritisch is tegenover zichzelf, zich te snel bedreigd weet of onhandig de indruk geeft in het defensief te gaan.

Onderwijs legitimeert zich door zijn output. De overheid moet er over waken dat dit zo is en blijft. Daarvoor is in een kritische dialectiek met de omgeving noodzakelijk.

3. Onderwijs en economische wetmatigheid

Onderwijs kan niet los worden gezien van de maatschappelijke realiteit. Nu hoort de minister diegenen die hem verwijten het onderwijs te zeer 'economisch' te benaderen. Het is nu eenmaal niet anders. In onze samenleving worden de merites van het onderwijs ook gemeten in economische termen.

De minister blijft pleitbezorger van een onderwijs dat ook echt een basisopleiding en -vorming geeft aan elke jongere, dus een onderwijs dat niet discrimineert, ook niet op basis van 'kennis'. Vandaar zijn grote waardering en inzet voor eindtermen (kennis, attitude, teamwork, vaardigheden = polyvalentie) én zijn streven naar de gelijkwaardigheid van al onze opleidingsvormen.

Aan het eind van de rit zullen de school en het onderwijs, de pedagogen en ook de onderwijsverstrekkers, beoordeeld worden op datgene wat zij de jongeren aan 'bagage' hebben meegegeven. Dat heeft te maken met de credibiliteit van ons systeem.

II. Opmerkingen en vragen van de leden, met antwoord van de minister

De heren *Luc Sannen* en mevrouw *Marleen Vanderpoorten* betreuren dat de beleidsbrief niet voor de begroting 1996 besproken kon worden. Dit is te wijten aan de minister, die verzuimd had het advies van de VLOR over de beleidsbrief in te winnen.

A. Inleiding : maatschappelijke ontwikkeling, invloeden op het onderwijslandschap, onderwijs- en beleidsontwikkelingen en beleidscontouren

1. Inleidende beschouwingen – maatschappelijke ontwikkeling

– De heer *Freddy Sarens* merkt op dat de beleidsbrief een uitwerking is van de krachtlijnen inzake onderwijs die in het regeerakkoord werden opgenomen. Een aantal aspecten werden vrij grondig uitgediept, een aantal andere werden eerder oppervlakkig toegelicht. Het is de bedoeling van de fractie van de spreker een aantal vragen ter verduidelijking van bepaalde onderdelen van de beleidsbrief te stellen. Anderzijds wil zijn fractie naar aanleiding van deze bespreking ook de krijtlijnen uitzetten waarbinnen de minister met de fractie zal kunnen samenwerken.

– De heer *Ludo Sannen* verklaart dat zijn indruk over deze beleidsbrief veel beter is dan deze van de begroting. De intenties en doelstellingen die de minister zich in deze beleidsbrief stelt zijn ambitieus en getuigen van een grote vernieuwingsdrang.

De spreker is het eens met de drie doelstellingen die de minister aan het onderwijs toekent, namelijk algemene vorming, voorbereiden op een beroepsactiviteit en het aanbieden van een instrumentarium om zich te oriënteren in de samenleving. Ook met de stelling dat onze samenleving een voortdurende permanente vorming vereist, is hij het eens.

Terecht stelt de minister dat het onderwijs niet alleen in markttermen mag beoordeeld worden, wegens haar eigenzinnig produkt. Dat men zorg moet dragen voor alle jongeren, dat onderwijs een wapen is tegen een mogelijke ontwikkeling naar een duale samenleving. Kortom dat een gelijke kansen beleid centraal moet staan. Belangrijke vragen zijn dus : Wat hebben wij als samenleving ervoor over opdat dit gerealiseerd kan worden ? Welke middelen wensen wij daar tegenover te stellen ? Welke rol heeft de overheid hierin te spelen ? Deze principiële vragen worden in de inleiding echter niet beantwoord.

De minister spreekt van de 'learning society' en stelt dat daar bijkomende aandacht voor moet zijn. Terzelfder tijd

stelt hij dat het onderwijsbudget moet ingeperkt worden. Is dat niet in tegenspraak ?

De spreker besluit dat het interessant geweest zou zijn indien de minister in deze beleidsbrief was vertrokken van een analyse van de problemen en knelpunten van de huidige situatie. Dergelijke beschrijving zou de voorstellen van verandering beter funderen.

– Volgens mevrouw *Marleen Vanderpoorten* is de beleidsbrief een ambitieus werkstuk, dat eigenlijk alle problemen in het onderwijsveld inventariseert en een richting aangeeft voor de oplossingen ter zake. Binnen de termijn van één legislatuur lijkt dat voor haar fractie wel té ambitieus. De beleidsopties worden zeer algemeen voorgesteld, er zijn weinig concrete gegevens en soms kan men zich afvragen welke lading door bepaalde begrippen wordt gedekt.

Sommige uitspraken zijn moeilijk te vatten. Wat bedoelt de minister bijvoorbeeld als hij schrijft dat 'te zijner tijd het onderwijs ook moet inroeien tegen bepaalde maatschappelijke tendenzen' ?

Dat in onze geëvolueerde samenleving 'permanent leren' inderdaad aan de orde is, staat buiten kijf. De fractie van de spreker onderschrijft daarom ook het belang van het leren en van het belang om ernaar te streven om jongeren een veelzijdigheid te laten verwerven die hun aanpassings- en inlevingsvermogen in verscheidene leef- en werksituaties kan verhogen.

Een evaluatie van de leeplicht van 6 tot 18 lijkt de fractie van de spreker aangewezen. Waarmee zij niet zegt dat haar fractie een voorstander zou zijn van de verlaging van de leeftijd tot dewelke men naar school moet gaan. Zij is wél voorstander van een onderzoek waarbij én de startleeftijd op 5 jaar wordt bekeken én het deeltijds leren tussen 15 en 18 jaar wordt herbekeken.

– De heer *René Swinnen* merkt op dat de voorliggende beleidsbrief tevens de eerste beleidsbrief onderwijs is. De redactie ervan was zeker geen eenvoudige aangelegenheid. Dat blijkt uit het feit dat de beleidsbrief op bepaalde punten eerder vaag blijft, maar op andere punten 'prangend' concreet is. De concrete invulling van de beleidslijnen zal echter nog een grotere opdracht zijn. De spreker pleit voor een nauwe betrokkenheid van de commissie onderwijs bij de uitwerking ervan. In die zin vindt hij de organisatie van een studiedag door het departement onderwijs over de hervorming van het secundair onderwijs een initiatief dat ook voor andere onderwijsniveaus navolging verdient.

– Ook de heer *Pieter Huybrechts* merkt op dat het de eerste maal is dat een Vlaamse minister van onderwijs een beleidsbrief voorlegt waarin hij de opties van zijn beleid voor de komende jaren toelicht. Zijn partij steunt een aantal van deze opties, andere duidelijk niet. Veel zal echter afhangen van hoe de beleidslijnen concreet ingevuld worden, en hij denkt bijvoorbeeld aan de termen autonomie en enveloppefinanciering.

De spreker is het ermee eens dat het voor de minister geen gemakkelijke opgave zal zijn om een nieuw onderwijsbeleid vorm te geven, om 'de armoede te herverdelen', zoals hij het eerder heeft uitgedrukt. De spreker is echter van mening dat de schaarse middelen op een zo rechtvaardig mogelijke manier herverdeeld moeten worden. In dat verband is de spreker van mening dat eerder aangegane verbintenissen zo strikt mogelijk nageleefd moeten worden.

Ook deze spreker vraagt wat de minister bedoelt wanneer hij stelt dat het onderwijs tegen bepaalde maatschappelijke tendenzen moet inroeien. Heeft de minister ter zake reeds een prioriteitslijstje opgesteld ?

– De heer *Chris Vandenbroeke* herhaalt de stelling die zijn fractie reeds bij de begrotingsbespreking 1996 heeft toegelicht, namelijk dat het onderwijsbudget maximum 5% van het Vlaams geografisch produkt mag bedragen. Dat betekent een enveloppe van de orde van de huidige onderwijsbegroting, en hiermee kan volgens de spreker wel degelijk een goed onderwijsbeleid gevoerd worden. Daarnaast pleit de fractie van de spreker ook voor het behoud van de kwaliteit van het onderwijs, gegeven het grote belang ervan voor de toekomstige maatschappij. De spreker meent dat zijn fractie hiermee op dezelfde golflengte zit als de minister.

De spreker merkt echter op dat de minister de grootste moeite heeft om zijn begroting in de hand te houden, en dat er allerlei weerstanden bestaan tegen zijn plannen om het onderwijsaanbod te rationaliseren en te herschikken. Allerlei structuren trachten een fundamentele onderwijshervorming tegen te houden, en het onderwijsveld zelf reageert zeer conservatief. Volgens de spreker is dat mede een gevolg van het Schoolpact dat in 1958 werd afgesloten, en dat, met de slogan 'vrije keuze' als uitgangspunt, tot een verregaande uitbreiding van het onderwijsaanbod in Vlaanderen heeft geleid. Anno 1995 is dat onderwijsaanbod echter niet meer betaalbaar, terwijl het ook niet bevorderlijk is voor de kwaliteit ervan. De spreker pleit er dan ook voor dat het Schoolpact van 1958, dat in 1958 een goed pakt was, herbekeken zou worden. Dat betekent ook dat het begrip 'vrije keuze' geherdefinieerd zal moeten worden. De spreker beseft dat zijn oproep veel weerstanden zal oproepen, maar deze stap is volgens hem noodzakelijk om met het Vlaamse onderwijs de eenentwintigste eeuw binnen te stappen.

– Mevrouw *Mia De Schamphelaere* merkt op dat de minister in het uitgangspunt van zijn beleidsbrief terecht stelt dat het Vlaamse onderwijs een weergave moet blijven van de maatschappelijke realiteit en mee de evoluties van de samenleving moet volgen en inspelen op nieuwe verwachtingen. De spreker vindt uitgangspunten belangrijk omdat daarin de grondhouding van het onderwijsbeleid wordt uitgedrukt.

Wat volgens haar niet onmiddellijk benadrukt wordt, is een essentieel gegeven waardoor onze postmoderne samenleving en cultuur gekenmerkt worden, namelijk de veelheid aan visies, opvattingen en waarden die naast elkaar bestaan, wat dikwijls ook aanleiding geeft tot toenemende onverschilligheid, vervlakking en versnippering. Ten opzichte van deze veelheid van opvattingen staat dus ook vaak een grote onzekerheid bij mensen over wat nu nog zin en betekenis heeft, wat nu nog inzichten en waarden zijn die de moeite zijn om door te geven aan jongere generaties.

Deze onzekerheid stelt zich het scherpst bij mensen die instaan voor opvoeding van kinderen, en die opgroeiende kinderen hebben die veel kritische vragen hebben over mens en wereld, en die anderen graag iets waardevols willen meegeven. Ouders willen altijd het beste voor hun kinderen. Deze sterke band ouders-kinderen is de maatschappelijke energie bij uitstek die het onderwijs en onze samenleving aandrijft. Ouders kunnen hun gebrek aan zelfvertrouwen bij de opvoeding doorbreken, wanneer zij in vertrouwen kunnen kiezen voor de school waarvan de schoolcultuur en het opvoedingsproject waarden uitdrukken die volgens hun zin en betekenis kunnen hebben voor het toekomstige leven van hun kinderen.

Dat kan maar wanneer de veelheid van opvattingen en waarden in onze samenleving – elke waarnemer kan ook de grote verscheidenheid in de katholieke wereld vaststellen – wanneer deze verscheidenheid aan bod kan komen in een veelheid van schoolculturen. Als het onderwijs moet ingebed zijn in een bepaalde cultuur, in een gegeven sociologische realiteit, moet rekening gehouden worden met deze veelheid van levensvisies en met het recht dat bestaat in een democratische samenleving om deze visies door te geven tijdens de opvoedingsjaren die leerplichtjaren zijn.

De spreker beklemtoont dat dit niet zomaar een mooie aanvulling bij de inleiding is, en dit om de volgende redenen. In de eerste plaats kan dit aanvullend uitgangspunt belangrijk zijn of worden in de volgende besprekingen, wanneer men de invulling van de vrije keuze zal bespreken. Op welke manier kan de invulling van dit grondwettelijk principe – zij wil niet onmiddellijk naar het Schoolpact verwijzen – beantwoorden aan de realiteit van de samenleving van vandaag ?

In de tweede plaats is het belangrijk wanneer men de grondwettelijke vrijheid om een opvoedingsproject uit te werken, dit is de vrijheid om onderwijs in te richten, afweegt tegen het streven naar een nieuwe participatiecultuur of naar grotere onderwijsgehele.

Ten slotte is het ook belangrijk wanneer men de materiële lasten of verplichtingen af- of doorschuift naar de lokale autonome niveaus. Er moet letterlijk tijd vrijblijven om de pedagogische vrijheid te beoefenen, om de inhoud, de visie van het leven op een creatieve, preciese wijze te vertalen naar elke nieuwe generatie toe.

De spreker vestigt er de aandacht op dat de geschiedenis van ons onderwijsbeleid er één is geweest van een groei naar een samenhang tussen vrijheid, kwaliteit en toegankelijkheid tegelijkertijd. Zij begrijpt dat Vlaanderen voor ingrijpende hervormingen op onderwijsvlak staat, maar waar wij volgens haar zeker over moeten waken is dat het geheel van ons onderwijsbestel – gemeenschapsonderwijs, officieel gesubsidieerd onderwijs en vrij gesubsidieerd onderwijs – moet blijven voldoen aan de veelheid van verwachtingen en visies die leven in de maatschappij.

Het is immers zeer belangrijk, en dat wordt ook in de inleiding gezegd, dat het onderwijs mee zorg draagt voor alle jongeren en juist daardoor, omdat iedereen bereikt wordt, één van de belangrijkste wapens is tegen een mogelijke ontwikkeling naar een duale samenleving. De spreker is van mening dat ons onderwijsbeleid mislukt zou zijn, wanneer omwille van een te grove inhoudelijke betutteling of omwille van een evolutie naar een algemeen onherkenbare gemotiveerde en apathische onderwijscultuur, initiatieven zouden ontwikkeld worden buiten ons klassiek onderwijsbestel, met minder toegankelijkheid.

Uit bepaalde interventies leidt de spreker af dat sommige fracties deze ultieme consequenties van hun standpunt blijkbaar niet doortrekken.

– De heer *Jos De Meyer* stelt dat een beleidsbrief geen ode aan het onderwijsveld hoeft te zijn, maar toch betreurt hij dat uit de beleidsbrief niet meer waardering voor de figuur van de leerkracht blijkt.

– De *minister* is het ermee eens dat de beleidsbrief niet op alle punten even gedetailleerd is. Dat is echter ook niet de bedoeling van een beleidsbrief. Bedoeling is dat dergelijk document een inzicht geeft in de krachtlijnen van het te voeren beleid, en in dat opzicht is het document volgens de minister wel degelijk geslaagd.

Naar de heer Ludo Sannen toe, verklaart hij dat het onderwijsbudget inderdaad ingeperkt moet worden omdat 'de middelen niet eindig zijn'. De minister volgt de heer Chris Vandenbroeke in zijn pleidooi voor een maximum uitgavengrens voor onderwijs ten belope van 5% van het Vlaams bruto geografisch produkt. Momenteel zit Vlaanderen zelfs op 5,7% van het Vlaams bruto geografisch produkt. Dat betekent dat er nu structureel ingegrepen moet worden om op termijn een 'hakbijloperatie' te voorkomen. De heer Ludo Sannen repliceert dat hij op zich niet tegen budgetbeheersing is, maar dat hij wel moeilijkheden heeft met de zuiver mercantiele benadering van de onderwijswerkelijkheid. Hij is het er dan ook niet mee eens dat de onderwijsuitgaven niet meer dan 5% van het Vlaams regionaal produkt mogen bedragen. Dat is volgens hem een simplistische benadering.

Zoals de heer Chris Vandenbroeke, is de minister van mening dat men na 40 jaar wel degelijk een inventaris moet durven maken van wat er van het Schoolpact behouden moet blijven, en wat er ter discussie gesteld kan worden. In dit verband verwijst de minister naar zijn visie met betrekking tot het begrip vrije keuze (cf. infra, 4,a.). Hij voegt er nog aan toe dat het Schoolpact reeds tussen 1981 en 1988 – overherveling van het onderwijs naar de Gemeenschappen – 'politiek overleden' is. Zo dateert de laatste zitting van de Schoolpactcommissie uit 1988.

De minister is het eens met mevrouw Mia De Schampheleere wanneer zij stelt dat er twee poten zijn waarop het onderwijs moet steunen. Enerzijds is er een maximale eigenheid van scholen, een pedagogische autonomie. Daarnaast moet er een maximale autonomie naar Brussel toe zijn, waarmee met Brussel zowel het departement als de koepels bedoeld worden. Wat de laatste betreft, is de bevoegdheid van de minister beperkt. Hij kan hoogstens een draagvlak maken dat het makkelijker maakt om zich onafhankelijk te gedragen. Het gezamenlijk beheer van scholen, door het systeem van samenwerkingsverbanden en enveloppefinanciering, gaat in die richting.

Naar mevrouw Marleen Vanderpoorten toe, wijst de minister erop dat de leerplicht federale materie is. Dat neemt niet weg dat de Vlaamse Gemeenschap zich kan bezinnen over het systeem van deeltijds onderwijs vanaf de leeftijd van 16 jaar en, nauw hiermee verbonden, de invulling van het beroepsonderwijs.

Bij deze wenst de minister ook zijn algemene waardering voor het lerarenkorps te bevestigen.

2. Invloeden op het onderwijslandschap

– In deze paragraaf wordt aangekondigd dat tijdens de volgende jaren de eindtermen voor het secundair onderwijs 'en andere niveaus' afgewerkt zullen worden. De heer *Freddy Sarens* vraagt welke niveaus hiermee bedoeld worden. Het DKO, het OSP ?

– De heer *Ludo Sannen* hecht veel belang aan de opmerking dat het onderwijs meer is dan het cognitieve, en dat er eveneens aandacht moet zijn voor attitudevorming, leren omgaan met cultuur, waardenbeleving, leren leren en dergelijke meer. Hij hoopt dat deze uitgangspunten ook terug te vinden zullen zijn in de eindtermen, die voor het secundair onderwijs opgesteld worden.

– Mevrouw *Marleen Vanderpoorten* merkt op dat opnieuw wordt benadrukt dat onderwijs niet mag beperkt worden tot kennisoverdracht. Hoorden we dat ook niet in het begin van het VSO-tijdperk ? Hoewel dit wellicht past in een streven

naar een completer onderwijs, zal dit streven naar 'meer' dan kennisoverdracht altijd een wat wazig en moeilijk te vatten gegeven blijven. Hoe gebeurt de implementatie ervan overigens in het basisonderwijs ?

– De heer *René Swinnen* vraagt de stand van zaken betreffende de eindtermen voor het secundair onderwijs. Deze nemen immers een sleutelpositie in het debat over de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen in.

Dezelfde spreker vestigt de aandacht op de passage die stelt dat 'voor sommigen het onderwijs in termen van rendabiliteit niet voldoet'. Hij vraagt wie met deze 'sommigen' bedoeld worden.

– Ingaande op de vraag van de heer *Freddy Sarens*, antwoordt de *minister* dat voor het OSP eindtermen ingevoerd kunnen worden omdat het hier diplomagericht onderwijs betreft. Voor het DKO is de toestand minder duidelijk ; de minister is er echter voorstander van om het DKO als complementair onderwijs te definiëren, zodat daarvoor ook eindtermen gedefinieerd kunnen worden.

Wat de eindtermen voor het secundair onderwijs betreft, is de minister van mening dat het verstandig is om hier niet onmiddellijk een datum op te kleven. Het belangrijkste is dat er een consensus over deze eindtermen bestaat ; dat betekent dat een aantal vragen die terecht gesteld worden, zowel op de politieke banken als op de banken van de inrichtende machten, onder meer over de rol van de inspectie bij de controle en over de hoe-grootheid van de eindtermen, eerst uitgeklaard worden door de VLOR. Het is de overtuiging van de minister dat er een uitgebalanceerd document naar het parlement moet komen.

3. Onderwijs- en beleidsontwikkelingen

– De heer *Freddy Sarens* noteert dat in dit gedeelte wordt gesteld dat de overheid voorwaardenscheppend is, en dat zij de streefnormen inzake kwaliteit vastlegt. De onderliggende basisfilosofie is dat grotere autonomie tot grotere kwaliteit leidt, en grotere kwaliteit tot grotere erkenning. De fractie van de spreker is het hier in principe mee eens, maar zij wenst toch te beklemtonen dat voor haar de inhoudelijke vrijheid evenzeer van groot belang is, en dat deze te weinig aan bod komt. Inhoudelijke vrijheid is zeer belangrijk voor de realisatie van een daadwerkelijke autonomie.

In hetzelfde onderdeel wordt gesteld dat het basisonderwijs, het secundair onderwijs, het volwassenenonderwijs en het deeltijds kunstonderwijs een 'aangepast profiel' moeten krijgen. De heer *Freddy Sarens* vraagt wat hiermee wordt bedoeld.

Er wordt tevens verklaard dat een nog betere afstemming op de arbeidsmarkt en een grondige synergie met het bedrijfsleven noodzakelijk zijn. Wat wordt echter bedoeld met 'een grondige synergie met het bedrijfsleven' ? Betekent dit bijvoorbeeld dat ook middelen vanuit het bedrijfsleven via CAO-afspraken voor onderwijs aangewend kunnen worden ?

– De heer *Ludo Sannen* merkt op dat kwaliteit, deregulering, autonomie en responsabilisering als een soort Kantesiaanse postulaten centraal staan bij de hervorming van de verschillende niveaus van onderwijs. Nergens wordt dit verantwoord. Waarom deze uitgangspunten ? Terzelfder tijd stelt de minister dat het onderwijs blijvend borg moet staan voor de gelijke kansen van alle jongeren en er voortdurend gewaakt moet worden over de kwaliteit van het onderwijs. Staan deze vooropgestelde principes garant voor gelijke kan-

sen en kwaliteit ? Kan je deze uitgangspunten gelijktijdig realiseren ? Autonomie en responsabilisering lijken mooie principes, maar worden hier eerder gebruikt om te kunnen bezuinigen in het onderwijs en het afschuiven van verantwoordelijkheden.

De minister stelt dat de scholen zelf moeten instaan voor kwalitatief hoogstaand onderwijs, voor het ontwerpen van een eigen onderwijsplan en -visie, en voor het voeren van een eigen verantwoord en creatief personeelsbeleid. Hier stelt zich volgens de spreker echter weer een probleem, zeker in grote steden waar scholen zich de luxe kunnen permitteren om bepaalde leerlingen te weigeren. Er is gevaar voor een dualiteit tussen het vrije net en de ARGO-scholen, maar ook tussen vrije scholen onderling, zeker in grote centra. Dit bestaat reeds maar mag niet versterkt worden.

– De heer *Pieter Huybrechts* vraagt hoeveel middelen de minister wil vrijmaken voor wat hij omschrijft als 'onderwijskundig onderzoek en het onderwijsbeleid' ?

– De heer *Joris Van Hauthem* vestigt de aandacht op de overbevraging van het onderwijs door de maatschappij. Klassieke taken van de ouders – ook bijvoorbeeld verkeersopvoeding – worden doorgeschoven naar het onderwijs. De spreker vraagt de visie van de minister ter zake.

– De *minister* antwoordt als volgt op deze vragen en bedenkingen. Wat de inhoudelijke vrijheid van het onderwijs betreft, is hij het er volmondig mee eens dat die ruimte moet blijven bestaan, en dat het niet kan zijn dat het systeem van ontwikkelingsdoelen en eindtermen derwijze gedetailleerd wordt, dat er feitelijk geen ruimte voor het eigen pedagogisch project overblijft.

De minister is van mening dat de relatie met het bedrijfsleven verder uitgebouwd moet worden, er wel rekening mee houdend dat het bedrijfsleven en het onderwijs ieder hun eigen finaliteit hebben waar ze trouw aan moeten blijven. De minister vestigt er de aandacht op dat één van de voorwaarden om tot een vruchtbare samenwerking te komen, de beheersing van het studietoelaat in het onderwijs is. Dat stellen de bedrijven stevast als voorwaarde. Als voorbeelden noemt de minister stages van leerkrachten in de industrie, het deeltijds of tijdelijk tewerkstellen van personeelsleden uit de industrie in het onderwijs en vice versa, en het terbeschikking stellen van het machinepark aan het onderwijs. Momenteel bestaan er reeds enkele goedlopende samenwerkingen, en de minister denkt onder meer aan de opleiding vrachtwagenchauffeur die slechts in beperkte mate wordt ingericht, en waar langs de andere kant de industrie een grote inspanning doet. Deze samenwerking is geregeld via een CAO.

Naar de heer *Ludo Sannen* toe, verklaart de minister dat de begrippen kwaliteit, deregulering, autonomie en responsabilisering wel degelijk een logische samenhang vertonen. Zo kan men niet van volwaardig autonome scholen spreken indien deze geen zeggenschap hebben over het personeel en indien ze niet verantwoordelijk zijn voor het beheer van de financiële middelen. Anderzijds is het wel correct dat autonomie op zich geen waarborg is voor kwaliteit. De minister herhaalt in dit verband de redenering die hij naar aanleiding van de begrotingsbespreking uitvoerig heeft toegelicht (Stuk 15(BZ 1995)-Nr. 10-G, pp.26-27). De minister geeft wel toe dat er een gevaar voor het ontstaan van grote niveauverschillen tussen de scholen kan ontstaan, en hij acht het dan ook niet uitgesloten dat de overheid binnen enkele jaren verplicht zal zijn ter zake corrigerend op te treden. Hier wil hij echter niet op vooruitlopen.

De minister is het ermee eens dat de overbevraging van het onderwijs een reëel probleem vormt. Hij stelt dat de eindtermen deze overbevraging mee in de hand kunnen houden. De heer *Joris Van Hauthem* repliceert dat de eindtermen de overbevraging juist geïnstitutionaliseerd hebben.

4. Beleidscontouren

a) Vrije keuze¹

– De heer *Freddy Sarens* verklaart dat zijn fractie uitermate groot belang hecht aan het gedeelte met betrekking tot de vrije keuze. De minister wijst er terecht op dat dat begrip steeds essentieel is geweest bij de inrichting van het Vlaamse onderwijs. Dat wordt door de fractie van de spreker volmondig beaamd. De fractie van de spreker stelt ook vast dat er inzake het begrip 'vrije keuze' een evolutie in het denken is. Op dat vlak blijft de minister echter zeer vaag. Er wordt ter zake enkel verwezen naar de indeling van het onderwijslandschap in subregio's die rekening moeten houden met de sociale realiteit. Wat wordt hier echter onder verstaan ? Welke variabelen bepalen de sociale realiteit ? Wordt hierin rekening gehouden met de specifieke situatie van de landelijke gemeenten ? De spreker is van mening dat het hier een cruciaal element uit het onderwijsdebat betreft, dat zeker in het gedeelte met betrekking tot het secundair onderwijs terug aan bod zal komen.

– De heer *Ludo Sannen* merkt op dat wanneer de minister het heeft over de beleidscontouren, de vrije keuze centraal staat. De minister plaatst zowel de vrijheid van de instelling als de vrije keuze van de ouders en leerlingen naast elkaar en hij laat onterecht uitschijnen dat er tussen beide geen tegenstelling kan zijn. Een decretale regelgeving is noodzakelijk, en de spreker verwijst naar zijn voorstel van decreet over de gelijke toegang van jongens en meisjes tot de door de Vlaamse Gemeenschap georganiseerde of gesubsidieerde onderwijsinstellingen (Stuk 91(BZ1995)-Nr.1).

De minister vervangt het idee van een maximale redelijke afstand tussen de scholen om de vrije keuze te garanderen door het idee van schoolregio's, die gebaseerd moeten zijn op de sociale realiteit. Schuilt hier geen gevaar voor dun bevolkte landelijke gebieden, die wel een sociologisch geheel vormen maar uitgestrekt kunnen zijn, waardoor de afstand tussen bepaalde richtingen omzeggens, onoverbrugbaar wordt en de democratisering van het onderwijs weer in het gedrang komt ?

– Voor mevrouw *Marleen Vanderpoorten* en haar fractie blijven de vrije keuze en de vrijheid van inrichting van onderwijs in ons onderwijsbestel fundamenteel. Maar zijn ze soms niet in tegenspraak met elkaar ? De spreker verwijst in dat verband bijvoorbeeld naar de vrije keuze van ouders voor gemengd onderwijs. Vrije keuze van ouders en gelijkheid in toegang tot onderwijs moeten volgens de fractie van de spreker primeren op vrijheid van inrichting.

¹ Zie in dit verband ook C.2, c.

Het afbakenen van regio's en subregio's met het oog op een zinvolle invulling van de vrije keuze komt eerder vertrouwd over. Daarmee bedoelt de spreker dat de indeling van het gemeenschapsonderwijs in schoolgemeenschappen wellicht het voorbeeld is geweest. De fractie van de spreker pleit er uitdrukkelijk voor dat bij het afbakenen van de regio's de scholen zelf inspraak krijgen en rekening wordt gehouden met de vrijwillige samenvoegingen. Een centralistisch hertekenen van het onderwijslandschap kan toch geenszins de bedoeling zijn? Plaatselijke noden en behoeften kennen zal immers van groot belang zijn om tot een harmonisch functioneren binnen één regio te komen. Wie zal overigens het onderwijsaanbod bepalen in deze regio's en op basis waarvan?

– De heer *René Swinnen* heeft de indruk dat de termen subregio's en regio's in de beleidsbrief door elkaar gebruikt worden. Betreft het hier inderdaad synoniemen, of zijn er toch verschillen tussen beide termen? De spreker vraagt zich af hoe deze regio's concreet afgebakend zullen worden, en op welke basis dat zal gebeuren. De spreker vraagt tevens of het departement onderwijs over isochronische kaarten beschikt die de 'duur' illustreren.

– De heer *Pieter Huybrechts* noteert dat wat de heromschrijving van de vrije keuze betreft, in een eerste fase regio's voor het secundair onderwijs afgebakend zullen worden. Welke tijdsspanne heeft de minister in zijn hoofd betreffende deze afbakening? Wie is hiervoor verantwoordelijk?

– Volgens de heer *Jos De Meyer* is de vrije schoolkeuze in Vlaanderen gerealiseerd. De volgende jaren moet er niet geprogrammeerd worden, noch aan instellingen, noch aan studierichtingen. Men moet echter ook de moed hebben om op bepaalde vlakken te rationaliseren. Wat de vrije schoolkeuze betreft, een begrip dat anno 1995 misschien een beetje archaïsch klinkt, maar toch nog zijn politiek en feitelijk belang heeft, is het voor de spreker evident dat elke officiële school – zowel de ARGO als de stedelijke, gemeentelijke en provinciale scholen – de vrije schoolkeuze moet verzekeren. De spreker is zelfs van mening dat men zich de vraag moet durven stellen of alle programmatie- en rationalisatienormen, afstanden in kilometer en bijhorende tabellen van bevolkingsdichtheid op termijn moeten blijven wat ze vandaag zijn. Het vrij onderwijs mag geen getto vormen, en dat is het ook niet, anders zou het niet de aantrekkingskracht hebben die het vandaag heeft. Maar het is evenzeer duidelijk dat de ARGO niet de enige hoeder van de neutraliteit is. De spreker vraagt de visie van de minister ter zake.

– In het verlengde van zijn pleidooi voor de afschaffing van het Schoolpakt, is de heer *Chris Vandenbroeke* het ermee eens dat het begrip 'vrije keuze' herzien moet worden.

– Aanknappend bij de opmerking van de heer Ludo Sannen vraagt de heer *Roland Deswaene* de stand van zaken betreffende het toegangsbeleid tot het basisonderwijs. Vooral in kleinere gemeenten zijn er in het gemeentelijk en het vrij katholiek onderwijs conflicten gerezen over het al dan niet toelaten van gemengd onderwijs. De spreker gewaagt zelfs van 'mini-schooloorlogen', waarbij het aantrekken van nieuwe leerlingen centraal staat. Dergelijke toestand schept ook problemen voor de ouders, die uiteindelijk de schoolkeuze bepalen. De spreker vraagt of de minister op korte termijn een oplossing voor deze problematiek in het vooruitzicht stelt.

– De *minister* is het ermee eens dat het begrip vrije keuze een belangrijk begrip is in de Vlaamse onderwijsgeschiedenis, maar hij is tevens van mening dat het een evolutief begrip is. Niet alleen op het niveau van de neutraliteit, namelijk de evolutie van wat men negatieve neutraliteit zou kunnen noemen,

naar positieve neutraliteit, maar ook op het niveau van het maatschappelijk aanvoelen van wat de inhoud van het begrip betekent. Zo wordt de keuzevrijheid de laatste jaren minder en minder een keuzevrijheid die geclicheerd is tussen netten waarbij al de deelgenoten tussen netten alleen maar grijze afspiegelingen van mekaar zijn, maar meer en meer een keuzevrijheid tussen scholen, die zich elk met een stuk eigenheid profileren. De veelheid van schoolculturen waarover mevrouw Mia De Schamphelaere in haar inleidende beschouwing sprak (cf. supra, 1.), geeft die evolutie goed weer. De minister is dan ook van mening dat het begrip vrije keuze in het kader van de aangekondigde niveaudecreten niveau per niveau als het ware opnieuw bekeken moet worden, en dat zowel inhoudelijk als puur formeel. Men moet immers steeds een formeel criterium hebben dat toegepast kan worden.

Wat de begrippen regio en subregio betreft, wijst de minister er in de eerste plaats op dat er een verschil is tussen deze begrippen en het begrip samenwerkingsverband. Een samenwerkingsverband groeit spontaan, zonder rechtstreekse tussenkomst van de overheid. De minister geeft wel toe dat het beleid onrechtstreeks een inbreng heeft in de totstandkoming van deze samenwerkingsverbanden, en dat via het financieringssysteem dat de scholen als het ware zal dwingen om tot samenwerkingsverbanden te komen. Dat is ook bij het HOBU het geval geweest. Maar wat de keuze van de partners betreft, en het al of niet netoverschrijdend karakter van een samenwerkingsverband, daarin laat de minister het veld volledig vrij. Hij voegt er nog aan toe dat hij krachtens de grondwettelijke vrijheid van onderwijs netoverschrijdende samenwerking niet kan verplichten.

Een andere vraag is of men binnen een samenwerkingsverband nog de 'traditionele' vrije keuze zal kunnen invoeren. Hier pleit de minister ervoor om deze traditionele, vrij mechanistische invulling op basis van maximale afstanden, te vervangen door het begrip 'regio' dat op een zuiver sociologische inhoud is gebaseerd. Het is dan de bedoeling dat de vrije keuze binnen elke regio gewaarborgd wordt, waarbij de regio's gedefinieerd zouden worden op basis van de huidige leerlingstromen. Deze leerlingstromen leggen de regio's als het ware vast. Momenteel brengt het departement onderwijs de leerlingstromen anno 1995 in kaart. De minister is ervan overtuigd dat het hier een verfijnder instrument voor de operationalisering van de vrije keuze betreft dan het instrument 'kilometers' dat tot vandaag gehanteerd wordt, en dat geldt inzonderheid voor dichtbevolkte gebieden. Acht of twaalf kilometer heeft een totaal andere betekenis in steden als Gent en Antwerpen tegenover plattelandsgebieden als de Westhoek, waar de frequentie van mogelijkheden van het openbaar vervoer duidelijk anders liggen. Dat zal onmiddellijk blijken uit de leerlingstromen. Eens de kaarten afgewerkt zijn, zullen zij ter beschikking van de commissie gesteld worden. Isochronische kaarten die de 'duur' illustreren bestaan momenteel niet.

De minister beklemtoont dat de keuze voor het begrip 'regio' nog geen definitieve optie is. Er dient eerst nog verder onderzocht te worden hoe het principe van de leerlingstromen geoperationaliseerd kan worden. Indien men voor het begrip regio zal kiezen, zal het alleszins decretaal vastgelegd moeten worden.

De minister herhaalt dat het begrip regio een zuiver intellectueel begrip is, waarvan het gevolg in vrije keuze wel merkbaar zal zijn. Een samenwerkingsverband daarentegen ontstaat onafhankelijk van het intellectueel begrip vrije keuze. Het is dus een achteraf projecteren van een intellectueel begrip op bestaande samenwerkingsverbanden, om te zien

in welke samenwerkingsverbanden er een correctie in functie van de vrije keuze moet aangebracht worden of niet.

Naar de heer Jos De Meyer toe, verklaart de minister dat de ARGO volgens de Grondwet de neutraliteit van het onderwijs belichaamt. Dat wil evenwel niet zeggen dat de ARGO krachtens de Grondwet kan stellen dat hij de enige is die de neutraliteit beoefent. Ook hier moet men in het debat over de keuzevrijheid rekening mee houden.

Ingaande op de vraag van de heer Pieter Huybrechts, antwoordt de minister dat er momenteel 100 miljoen vrijgemaakt is voor onderwijskundig onderzoek en onderwijsbeleid. De projecten worden als volgt geselecteerd. In de eerste plaats is er de omschrijving van de prioriteiten die de overheid nuttig vindt om te onderzoeken. Dat is de eerste nota, en daarop kan men vrij projecten inzenden. Die worden beoordeeld door twee onafhankelijke commissies waar noch de minister zelf, noch het kabinet in aanwezig zijn. De eerste commissie is de wetenschappelijke commissie die de wetenschappelijke relevantie beoordeelt in vijf klassen. De tweede is een commissie die de beleidsrelevantie beoordeelt, ook weer in vijf klassen. Uiteindelijk krijgt de minister dan de matrix voorgelegd, waaruit een aantal projecten worden geselecteerd.

Wat ten slotte de vragen van de heren Ludo Sannen, Mevrouw Marleen Vanderpoorten en Roland Deswaene betreffende het toegangsbeleid tot het basisonderwijs betreft, antwoordt de minister dat hij ter zake geen decretaal initiatief voorbereidt. Hij is van mening dat dit probleem zich in versneld tempo zélf oplost.

b) Voorwaarden voor kwaliteitsonderwijs

– De heer *Freddy Sarens* merkt op dat de minister in deze paragraaf een belangrijke rol toekent aan de inspectiediensten. Het decreet van 17 juli 1991 voorzag naast inspectiediensten ook de uitbouw van pedagogische begeleidingsdiensten. Daarover wordt in de beleidsbrief echter niet gesproken. Hoe ziet de minister hun rol ? De spreker merkt ook op dat kwaliteitsbewaking door sommigen ervaren wordt als het kanaal waarlangs een overdreven betutteling van de overheid het onderwijsveld kan binnensluipen. Hoe reageert de minister op deze kritiek ?

– De heer *Ludo Sannen* noteert dat de minister ervan uitgaat dat de overheid de voorwaarden moet blijven verzeke- ren voor kwaliteitsonderwijs. Eindtermen ziet de minister als een belangrijk middel daartoe. Kwaliteitsonderwijs betekent gelijke kansen, wordt gesteld. De bestaande projecten, zoals zorgverbreding, moeten verder gezet worden. Elke school heeft haar verantwoordelijkheid voor elke jongere. De minister stelde dat recent nog op de studiedag 'tien jaar leerplicht'. Ondertussen snoeit de minister wel op de werkmiddelen van die scholen, ook van de technische en beroepsscholen, terwijl hij wel weet hoe erbarmelijk de uitrusting op dit moment is in sommige van die scholen. Zelfs de modernisering van de basisuitrusting laat te wensen over. In verband met de motivatie van leerlingen is dit nochtans belangrijk. Laat staan dat er extra-middelen zijn voor opvang en begeleiding van deze weinig gemotiveerde leerlingen.

De spreker vraagt zich tevens af hoe de term kwaliteit ingevuld moet worden. In de slotbeschouwing doet de minister een poging om dit te definiëren, maar in de samenleving wordt wel eens een andere definitie gehanteerd. Het VEV denkt duidelijk aan wat anders. De ouders geven misschien weer een andere invulling. De invulling van het begrip kwaliteit kan erg verscheiden zijn. In het kader van een grotere autonomie voor de scholen zitten hier heel wat gevaren in ver-

scholen. Waardoor gaan de scholen zich laten leiden ? Hoe kan de overheid deze onderwijsmarkt dan nog sturen ?

– Volgens mevrouw *Marleen Vanderpoorten* wordt de term 'kwaliteit' kwistig gebruikt in de beleidsbrief. Wanneer is een school echter kwaliteitsvol ? Als ze voldoende universitaire kan afleveren ? Of als ze veel belang hecht aan de begeleiding van migranten en gelijke kansen voor jongens en meisjes ? Hoe zal dat gemeten worden ?

– De heer *Pieter Huybrechts* vraagt of de minister iets meer vertellen kan over de criteria die de inspectiediensten aan de dag moeten leggen om de basis en secundaire scholen te controleren, onder meer in verband met het al dan niet bereiken van de eindtermen.

Kwaliteitsonderwijs betekent ook gelijke kansen voor onder meer jongens en meisjes. Speelt de minister toch met het idee om decretaal een einde te maken aan de niet-gemengde scholen ?

Elke school zal een eigen aanpak voor elke jongere moeten uitwerken. Dat heet een 'school naar maat van het kind', waarbij positieve discriminatie een instrument kan zijn. Is deze visie niet hopeloos achterhaald nu zowel in Europa – door Europese rechtspraak – als in Amerika – in de rechtspraak van een aantal staten – het pad van de positieve discriminatie verlaten wordt ? Discrimineren gaat altijd ten koste van iemand anders. De fractie van de spreker is gekant tegen elke vorm van discriminatie, zowel negatieve als positieve.

– De heer *André Van Nieuwerkerke* vreest dat de huidige kwantitatieve samenstelling van inspectie en begeleiding niet overeenstemt met de in de praktijk uit te voeren opdrachten en taken.

De inspectie heeft decretaal gezien slechts een controlerende functie. Zij controleert de cognitieve elementen – nagaan of de eindtermen werden bereikt – de materiële toestand en enkele andere opdrachten toegewezen door de overheid. De taak van de inspectie is voorzien bij decreet van 17 juli 1991. Voor het basisonderwijs zijn daar 80 inspecteurs bij betrokken – uitgezonderd de inspectie over moraal en de godsdienst. Een didactische en methodologische inbreng hebben ze niet. Dat pakket werd toegewezen aan de inrichtende machten en de door hen aangestelde pedagogische adviseurs en begeleiders. Tot op heden is er geen duidelijke afbakening van de opdrachten voor de inspectie. In sommige gevallen wordt aan machtsoverschreiding gedaan en gaan inspecteurs zich bemoeien met pedagogische aangelegenheden. Het controleren mag niet de controle om de controle worden. Er zijn opdrachten die werkelijk het belachelijke benaderen zoals het controleren van de toiletten. Men kan zich afvragen of dat nog de taak van de inspectie is ?

De pedagogische begeleidingsdiensten voor het gemeenschapsonderwijs daarentegen beschikken voor het basisonderwijs – kleuter- en lagere school – over een tiental mensen – adviseurs en begeleiders samen. Hun taak is zwaar, om niet te zeggen zeer zwaar. Zij moeten instaan voor het bijsturen van opvoeding en onderwijs voor het gehele Vlaamse landsdeel. Zij ondersteunen het gehele didactische, pedagogische en methodologische schoolgebeuren. Zij dragen daadwerkelijk bij tot kwaliteitsverbetering, beperking van het zittenblijven en het optimaliseren van het didactisch handelen van het onderwijzend personeel. De pedagogische adviseurs kunnen en moeten optreden bij minder geslaagde en niet renderende leerprocessen. Zij moeten die leerprocessen bijsturen en optimaliseren en tevens streven naar kwaliteitsverbetering. Dat is één van de vele, om niet te zeggen de meest be-

langrijke taak van de begeleidingsdiensten. De inspectie is daar niet voor bevoegd.

Om kwaliteitsverbetering na te streven zijn het werkelijk de pedagogische begeleidingsdiensten die een school kunnen doorlichten om vast te stellen waar eventuele tekorten en/of gebreken voorkomen. Na een degelijke evaluatie – noem het eveneens doorlichting – kan op een professionele en remediërende wijze worden opgetreden. Dergelijk systeem biedt rechtstreekse en directe hulp aan personeel en school.

Naast die omvangrijke taak worden de pedagogische begeleidingsdiensten nog belast met allerlei opdrachten als onderzoeken leiden, rapporteren van geschillen, nagaan of negatieve beoordelingen en evaluaties correct worden uitgesproken en dergelijke meer. Ze worden nu eveneens nog ingeschakeld bij het opstellen van de nieuwe leerplannen.

Dat alles wordt een onmogelijke opdracht voor dat beperkte korps. Zij moeten ofwel hun pedagogische, ofwel hun administratieve taak verwaarlozen. Een oplossing dringt zich hier werkelijk op. Ofwel gaat de voorkeur van het beleid naar een ver doorgedreven controle, ofwel besteedt ze aandacht aan de pedagogische inbreng – vernieuwing, didactische ondersteuning, begeleiding van het personeel door de begeleidingsdiensten. De optie kan genomen worden om ofwel het inspectiekorps drastisch af te slanken. De vrijgekomen ambten kunnen dan toegewezen worden aan de begeleidingsdiensten ; ofwel het korps van pedagogische adviseurs en begeleiders uit te breiden.

– De *minister* antwoordt als volgt. In de eerste plaats verklaart hij dat hij nog steeds achter het decreet van 17 juli 1991 betreffende de inspectie- en begeleidingsdiensten en de onderliggende filosofie ervan staat : de eerste die verantwoordelijk is voor de kwaliteit is de school zelf, en dus is de eerste die de kwaliteit moet controleren de school zelf, en niet de overheid. De rol van de overheid bestaat erin om via eindtermen bekend te maken wat de maatschappelijke verwachtingen ten aanzien van de school zijn en die eindtermen derwijze te formuleren dat er een vrijheid is die kan ingevuld worden én door het net én door de school zelf. Ten slotte is het ook de taak van de overheid om te controleren of aan haar verwachtingspatroon in grote mate voldaan wordt door die school. Dat is de zogenaamde doorlichting, een opdracht die aan de inspectie is toegewezen. Het zou fout zijn dat men met de inspectie terug de 'betuttelende' weg zou opgaan. De minister is het er wel mee eens dat men in het kader van de eindtermen alle duidelijkheid moet hebben over de wijze waarop de inspectie die eindtermen zal hanteren en controleren. Wellicht is hiervoor een aanpassing van het inspectiedecreet wenselijk.

De minister is van mening dat de inspectie voor haar opdracht perfect in aantal is. De inspectie hoeft niet langer, zoals vroeger het geval was, leraars te controleren. Het gaat nu over het schoolgebeuren. Het behoort ook tot de wettelijke opdracht van de inspectie om de infrastructuur te controleren. Het mag dan misschien lachwekkend klinken dat de inspectie de toiletten controleert, maar hoe zou men reageren indien er op een school ten gevolge van hygiënische nalatigheid een epidemie zou uitbreken ? Op dat moment zou het parlement de minister ter verantwoording roepen, en verklaren dat de inspectie haar werk niet goed doet.

De minister vervolgt dat hij de inspectie de opdracht heeft gegeven om een deontologische code te maken om niet buiten haar opdracht te gaan, en opdat de scholen goed zouden weten waaraan ze zich kunnen verwachten en hoever die inspectie mag gaan. Die deontologische code is klaar. De minis-

ter hoopt tegen midden januari alle documenten in verband met deze deontologische code en de afspraken die binnen de netten gevolgd worden door de pedagogische adviseurs over te kunnen maken aan het parlement. Hij is van mening dat het parlement goed moet weten op welke manier de controle gebeurt.

Wat de pedagogische adviseurs betreft, verklaart de minister dat hij daar geen zeggenschap over heeft. De minister subsidieert de pedagogische adviseurs, maar over de manier van aanwending en hun concrete taken heeft hij geen zeggenschap. Dat is een keuze van de netten. Dat verklaart ook waarom de minister in zijn beleidsbrief niet over de pedagogische begeleidingsdiensten spreekt.

Wat de term kwaliteit betreft, is de minister van mening dat deze eenvoudig gedefinieerd kan worden. Kwaliteit is de mate waarin men het gestelde doel bereikt. Daarom zal kwaliteit in dezelfde school verschillend zijn naargelang het begrip gehanteerd wordt door de inspecteur, die kwaliteit hanteert in functie van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen, de pedagogische adviseur – die kwaliteit niet alleen hanteert in functie van ontwikkelingsdoelen en eindtermen maar ook van wat er specifiek nog aan toegevoegd wordt door het net en de directie van de school. Andere verantwoordelijken van de school zullen kwaliteit hanteren in de mate dat voor de geciteerde opdrachten het doel bereikt is, maar ook in de mate dat het doel bereikt is dat de school zichzelf specifiek gesteld heeft. Met andere woorden, kwaliteit is geen absoluut begrip dat men kan vatten met één definitie.

Naar de heer Pieter Huybrechts toe, verklaart de minister dat de positieve discriminatie waarvan sprake in de beleidsbrief gecorreleerd moet worden met de wijze waarop gelijkheid opgevat wordt. Gelijkheid is ongelijk behandelen in ongelijke toestanden om gelijkheid teweeg te brengen. Dat is de definitie die ook de Grondwet en het Arbitragehof hanteren.

c) Deregulering – vereenvoudiging wetgeving

– De heer *Freddy Sarens* merkt op dat er in deze paragraaf enerzijds sprake is van niveaudecreten, en anderzijds van overkoepelende principes. Hoe moet men de verhouding tussen beide zien ?

– Voor mevrouw *Marleen Vanderpoorten* is de voorgestelde deregulering en vereenvoudiging van de wetgeving meer dan noodzakelijk. Het onderwijsrecht is totaal onoverzichtelijk geworden en is gebruiksonvriendelijk. De aangekondigde 'niveaudecreten' zijn dan ook welkom.

– Ingaande op de vraag van de heer *Freddy Sarens*, antwoordt de *minister* dat het aangewezen is om de overkoepelende principes in de verschillende niveaudecreten in te schrijven omdat ze per niveau anders ingevuld zullen worden. Dat zal bijvoorbeeld het geval zijn voor het vrije keuzebegrip.

– De heer *Joris Van Hauthem* repliceert dat de discussie niveaudecreten versus overkoepelende principes eigenlijk een valse discussie is, en hij illustreert zijn stelling aan de hand van het dossier van de eindtermen. Zo is het evident dat dit overkoepelend principe de niveaudecreten van het basis- en het secundair onderwijs zal beïnvloeden

d) Autonomie en responsabilisering

– Voor mevrouw *Marleen Vanderpoorten* zijn autonomie en responsabilisering essentiële elementen in de onderwijsvernieuwing. Eindelijk wordt er ook gedacht aan de af-

schaffing van de nefaste reffectaties die reeds jaren drukken op alle partijen : de vaak onverantwoorde wijziging in opdrachten en standplaatsen van leerkrachten zorgden voor onwennigheid bij leerlingen en ouders, weinig betrokkenheid bij de school vanwege de leerkrachten en gebrek aan verantwoordelijkheid bij de directies. Demotivering en burn out zijn hier al te vaak het gevolg van geweest.

– De heer *Ludo Sannen* noteert dat de minister pleit voor een terugtrekkende overheid die zich beperkt tot haar kerntaken. De spreker is echter van mening dat deze denkpiste gevaar inhoudt omdat daar waar de overheid terugtreedt, de koepels in de plaats komen en de echte autonomie van bepaalde scholen misschien verkleind wordt. Onder het mom van een grotere autonomie wordt het centralisme vanuit het ministerie misschien vervangen door een centralisme vanuit de koepel. Een gevaar is ook dat in die scholengroepen of samenwerkingsverbanden de zwakkere studierichtingen dreigen benadeeld te worden. Mevrouw van Coillie heeft daar recent op gewezen. Hoe denkt de minister daar greep op te houden ? Vroeger was er bijvoorbeeld voor beroepsonderwijs immers extra geld.

– De heer *Pieter Huybrechts* merkt op dat wat autonomie en responsabilisering betreft, de minister duidelijke budgettaire doelen nastreeft. Wat bedoelt hij echter met de pedagogisch-sociale bekommernis ?

De spreker noteert tevens dat autonomie voor de scholen niet betekent dat de overheid volledig terugtreedt. Ze bevordert bepaalde maatschappelijke prioriteiten. Welke zijn de maatschappelijke prioriteiten die de minister wil bevorderen ?

De minister is van mening dat de scholen zullen moeten kiezen tussen twee kwalen : ofwel blijven ze sterk afhankelijk van centrale organen met een massa regels, ofwel zullen ze moeten leren samenwerken in het kader van samenwerkingsverbanden. Het Vlaamse onderwijslandschap moet nu heel bewust één weg kiezen, en de minister opteert duidelijk voor de tweede weg. Hij beseft dat dit een cultuurwijziging inhoudt, en dat het met andere woorden schokken en crisissen zal uitlokken.

Ingaande op de vraag van de heer *Pieter Huybrechts*, antwoordt de minister dat het niet aan hem toekomt om een lijstje met maatschappelijke prioriteiten op te stellen.

B. Het basisonderwijs

1. Decreet basisonderwijs

a) Eén decreet voor het gewoon en het buitengewoon basisonderwijs

– De heer *Freddy Sarens* verklaart dat er in het buitengewoon onderwijs ter zake enige onrust heerst. Het zou immers de bedoeling zijn om één decreet voor én het gewoon én het buitengewoon basisonderwijs te maken, en de betrokkenen vrezen dat het buitengewoon onderwijs hierdoor zijn eigenheid zal verliezen. De spreker vraagt of deze vrees gegrond is.

– De heer *Ludo Sannen* vindt het positief dat bij de verschillende onderwijsdecreten per niveau er telkens voorzien wordt dat gewoon en buitengewoon onderwijs samengezien wordt. Hierbij aansluitend vraagt de spreker of in het kader van het decreet basisonderwijs ook voorzien is dat alle lagere scholen volwaardige basisscholen moeten worden, dat zij met

andere woorden zowel kleuter als lager onderwijs moeten aanbieden ?

– De heer *Chris Vandenbroeke* is van mening dat ook het basisonderwijs de stap naar rationalisering moet zetten. Volgens zijn fractie is het niet verantwoord dat de Vlaamse gemeenten gemiddeld drie basisscholen tellen, namelijk één per net.

– De *minister* antwoordt dat het buitengewoon basisonderwijs zich geen zorgen moet maken omdat het wel degelijk de eigenheid zal bewaren. Alleen bepalingen die zowel op het gewoon als het buitengewoon onderwijs van toepassing zijn, zullen in één gezamenlijk hoofdstuk opgenomen worden.

Het decreet basisonderwijs voorziet niet dat alle basisscholen én kleuter- én lager onderwijs moeten aanbieden – de mogelijkheid wordt wel opengelaten – wel dat zij de volledige opleiding lager onderwijs – met andere woorden de zes jaar – moeten aanbieden omdat ook de eindtermen op de zes jaar betrekking hebben.

b) Functiebeschrijvingen

– De heer *Freddy Sarens* verneemt dat de inrichtende machten tot nu toe niet bij de besprekingen over de functiebeschrijvingen betrokken geweest zijn. Hij vraagt of dat correct is, en zo ja, wanneer de inrichtende machten dan wél hun visie ter zake zullen kunnen geven. De spreker vraagt tevens of de functiebeschrijvingen een dwingend karakter zullen krijgen, of dat men daarentegen een aantal modellen zal presenteren, waaruit men dan zal kunnen kiezen.

– De heer *René Swinnen* verwijst naar de passage van de beleidsbrief die stelt dat de prestatieregeling niet benaderd zal worden vanuit het aantal uren, maar wel in relatie tot de functiebeschrijvingen voor leerkrachten. De spreker vraagt hoe de prestaties dan gemeten zullen worden, en hoe ze uitgedrukt zullen worden.

– De heer *Ludo Sannen* is het er volmondig mee eens dat de opdracht van een leraar ruimer is dan beschreven wordt door het aantal uren. Een functiebeschrijving van een leraar moet inderdaad bekeken worden vanuit de brede opdracht die weggelegd is voor een leraar. Welke visie hebben wij echter over de taak van een leraar ? In het kader van het decreet op de lerarenopleiding wil de spreker daar op terugkomen.

– De *minister* antwoordt dat zowel de inrichtende machten als de directies bij de beschrijving van de functiebeschrijvingen betrokken zijn geweest. In het decreet zullen met betrekking tot de functiebeschrijving twee zaken opgenomen worden : ten eerste de minimale en maximale invulling ervan, en ten tweede de bepaling dat elke school een functiebeschrijving moet opstellen. Hoe de scholen dat concreet zullen doen, wordt dus niet in het decreet ingeschreven. Hier speelt de autonomie van de scholen. Door de functiebeschrijvingen krijgen ook de ouders een beter zicht op de taak van de leerkracht basisonderwijs.

c) Rechtspositieregeling

– De heer *Freddy Sarens* meent begrepen te hebben dat er voor de leerkrachten van het basis- en het secundair onderwijs een verschillende rechtspositieregeling zou komen. Volgens hem zal dat problemen scheppen, en dat op verschillende vlakken. Hij denkt bijvoorbeeld aan de praktische uitvoerbaarheid binnen het kader van een samenwerkingsverband, en aan de doorgroeimogelijkheden voor leerkrachten van het

basis- en het secundair onderwijs zoals voorzien in het decreet op de leerkrachtenopleiding.

– De *minister* antwoordt dat men er niet van uit moet gaan dat de rechtspositieregeling van het basis- en secundair onderwijs volledig identiek moet zijn. Er zullen verschillen zijn die samenhangen met specifieke eigenheden van het onderwijstype en het verschillend organisatietype. Samenvattend kan men stellen dat er uitgegaan wordt van gelijkheid, maar dat er gedifferentieerd zal worden waar nodig.

d) Enveloppefinanciering en samenwerkingsverbanden

– De heer *Freddy Sarens* stemt ermee in dat de niet-objectiveerbare verschillen tussen de scholen afgebouwd moeten worden.

– De heer *René Swinnen* heeft begrepen dat er ook tussen basisscholen onderling en basisscholen en secundaire scholen samenwerkingsverbanden opgezet kunnen worden. Dat schept problemen, onder meer naar de decreten rechtspositie toe. De spreker vraagt of er een minimale grootte voor dergelijke samenwerkingsverbanden is voorzien opdat men binnen de enveloppefinanciering zou kunnen blijven. In 1995-1996 zouden reeds een vijftal modelprojecten van samenwerking tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs opgestart worden. De spreker vraagt of deze projecten reeds opgestart zijn, en zo ja, om welke projecten het hier gaat.

Ten slotte vraagt de spreker of er in afwachting van het decreet basisonderwijs ook voor het basisonderwijs een moratorium op de vaste benoeming komt.

– De heer *Pieter Huybrechts* verwijst naar de passage waar gesteld wordt dat de scholen in een enveloppesysteem zelfstandig kunnen beslissen welk deel van de enveloppe ze aan welke posten wensen te besteden. De spreker vraagt welk orgaan binnen de scholen over deze verdeling zal beslissen : de inrichtende macht, de raad van beheer, de LOC'S ? Welke vorm van medezeggenschap zullen daarin de niet onbelangrijke groep van leerkrachten hebben die niet gesyndiceerd zijn ?

Scholen met veel kansarme jongeren en die daarvoor extra-inspanningen leveren, zullen bijkomende projectfinanciering ontvangen. Is er echter controle op de aanwending van deze gelden en op de inhoud van deze projecten ? Wie is hiervoor verantwoordelijk ? Geldt dit voor alle kansarme jongeren ?

– De heer *Jos De Meyer* heeft een vraag bij de passage over de lineaire financiering, en op de correctie die daarop doorgevoerd zal worden. Een eerste criterium voor correctie betreft de vrije keuze, het tweede criterium behelst een bijkomende, maar voorwaardelijke financiering op basis van enerzijds de kenmerken van een schoolpopulatie – indicatoren van kansarmoede en leerbedreiging. Wie gaat over deze aanwending oordelen, en welke criteria zullen daarbij gehanteerd worden ?

– De *minister* antwoordt dat er geen verplichting en dus ook geen minimale grootte voor de samenwerkingsverbanden is voorzien, en dat het de scholen vrij staat al dan niet toe te treden. Zelfs indien een school toetreedt, blijft het derde-betalerssysteem voor personeel en omkadering behouden. Alleen de enveloppe werkmiddelen zal beheerd worden door de school of het samenwerkingsverband. De uiteindelijke beslissingsbevoegdheid over deze enveloppe ligt bij de inrichtende macht, na inspraak van de vakbonden en de participatieraden.

Wat de modelprojecten betreft, antwoordt de minister dat hij hiermee inspeelt op een vraag vanuit het veld ter zake. Het betreft hier dus een initiatief van bepaalde scholen, dat de minister niet heeft willen verhinderen.

Voor het basisonderwijs wordt er geen moratorium op de vaste benoeming in het vooruitzicht gesteld ; de enveloppefinanciering zal hier immers geen betrekking hebben op de pedagogische omkadering van de scholen.

De aanvullende projectfinanciering is duidelijk bedoeld voor alle kansarmen. De controle op de projecten wordt uitgevoerd door de inspectie.

e) Uniformiteit tussen de netten

De heer *René Swinnen* noteert vanwege andere sprekers pleidooien om 'de lat gelijk te leggen', en hiermee worden dan een gelijke rechtspositie voor alle netten en een objectivering van de financieringscriteria bedoeld. In de beleidsbrief leest men desbetreffend dat de opdracht van het basisonderwijs in het licht van ontwikkelingsdoelen, eindtermen, leerplan, schoolwerkplan en schoolreglement reeds duidelijk omschreven werd, en dat hetzelfde geldt voor de rechtspositie van ouders en kind. De spreker twijfelt echter of dat reeds gebeurd is. In de beleidsbrief wordt weinig gesproken van werkverhoudingen, waaronder hij dan de relatie tussen inrichtende macht(en) en personeel, ouders en leerlingen anderzijds verstaat. Is het de bedoeling van ook op dit vlak tot één uniforme regeling voor alle netten te komen, of staat men hier een gedifferentieerde aanpak voor ?

De minister beaamt dat de rechtspositie van ouders en kinderen momenteel nog niet decretaal geregeld is. Dat zal gebeuren in het decreet basisonderwijs.

2. Zorgverbreding en onderwijsvoorrangsbeleid

– De heer *Roland Deswaene* vestigt de aandacht op het probleem van het zittenblijven, dat ondanks verdienstelijke initiatieven zoals het aanstellen van taakleraars – wijlen minister Daniël Coens – en het project zorgverbreding – minister Luc Van den Bossche – een reëel probleem blijft. Hij dringt dan ook aan op een toename van het aantal taakleraars en het aantal projecten zorgverbreding. Vooral het beperkt aantal taakleraars is een probleem omdat de aanwezigheid van een taakleraar een voorwaarde is voor de toekenning van een project zorgverbreding. Volgens zijn informatie zou het aantal taakleraars in de stadsscholen van Gent zelfs gedaald zijn. De spreker begrijpt dat de scholen niet altijd geneigd zijn om op eigen initiatief een taakleraar aan te werven omdat deze aangerekend wordt op het urenpakket van de school. Hij pleit er dan ook voor om de taakleraar buiten het normaal toegekende urenpakket te houden.

De spreker vestigt ook nog de aandacht op een alternatief voorstel van professor Heene om het probleem van de leerachterstand in het basisonderwijs aan te pakken, namelijk een aanpassing van de structuur van het basisonderwijs. Professor Heene stelt concreet voor om het klassieke 'jaarsysteem' te vervangen door een 'pakketstelsel', waarbij de doorsnee leerlingen het pakket zouden afleggen op drie jaar, de goede leerlingen op twee jaar, en de minder goede op vier jaar.

– De paragraaf met betrekking tot de voorwaardelijke projectfinanciering is voor de heer *René Swinnen* niet helemaal duidelijk. Er worden een aantal criteria aangehaald, onder meer armoede en aanwendingscriteria – voor zorgverbreding – maar de spreker vraagt welke resultaatverbintenis hieraan verbonden is. Deze vraag is volgens de spreker van groot be-

lang omdat op basis van deze criteria een tweede correctie op de enveloppefinanciering doorgevoerd zal worden.

– De heer *Pieter Huybrechts* noteert dat kinderen met leermoeilijkheden zoveel mogelijk in het gewoon onderwijs opgevangen zullen worden. Wordt hiermee de rol van het buitengewoon onderwijs niet sociaal gedenigreerd ? Is het herkennen en erkennen van leermoeilijkheden en de daaraan gekoppelde mogelijke doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs niet precies een vorm van differentiatie ? Vreest de minister niet dat een doorgedreven verminderde doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs tot overbelasting kan leiden van het gewoon onderwijs. Kan dat niet ten nadele van de middelmatig en sterk presterende leerlingen uitdraaien ? Hetzelfde kan gelden voor die leerlingen die men beter naar het buitengewoon onderwijs kan doorverwijzen.

– De uitgangspunten over zorgverbreding en onderwijsvoorrangsbeleid worden door de heer *Ludo Sannen* onderschreven. Ook vindt hij het uitgangspunt om kinderen met leermoeilijkheden zoveel mogelijk in het gewoon onderwijs op te vangen waardevol.

– De *minister* antwoordt dat het probleem van het zittenblijven dikwijls veroorzaakt wordt door de niet-rijpheid van de leerlingen. Dat hangt op zijn beurt samen met de Cartesiaanse opbouw van het onderwijs. In het decreet basisonderwijs gaat men in de door de professoren Heene en Lavers gesuggereerde richting, namelijk een verregaande flexibilisering van het lestijdenpakket waardoor er ook een discussie over het jaarklassensysteem kan ontstaan. In het kader van het decreet basisonderwijs krijgt ook de zorgverbreding een decreetale basis.

Wat de projectfinanciering betreft, is de minister van mening dat men zoveel mogelijk op basis van objectieve criteria moet werken. De minister meent dat de huidige werkwijze, die werd toegelicht in het kader van de begrotingsbespreking, hieraan voldoet (Stuk 15(BZ1995)-Nr. 10-G, pp. 16-17).

De minister is verder van mening dat men niet zo ver mag gaan om een resultaatverbintenis te vragen. Hij geeft de voorkeur aan de term projectverbintenis : men verbindt er zich toe een project uit te voeren dat een positieve evaluatie heeft gekregen, en dan wordt de school verondersteld dat project ook uit te voeren. Indien uit de controle blijkt dat men zich hier niet aan houdt, zal men het volgend jaar geen nieuwe financiering krijgen.

C. Het secundair onderwijs

1. De kostprijs van het secundair onderwijs

– De heer *Ludo Sannen* verwijst naar een toespraak van mevrouw Van Coillie die stelt dat de kostprijs van het secundair onderwijs van 1983 tot heden met 43% gestegen is, maar slechts met 4% wanneer men al de externe kosten – inflatie – en beleidskosten – toename leerlingen – ervan aftrekt.

– De heer *Jos De Meyer* verwijst naar bijlage 5b) bij het begrotingsverslag, waaruit blijkt dat de reële kostprijs per leerling van het secundair onderwijs tussen 1981 en 1995 toegenomen is van index 100 tot 104. De spreker vraagt of de Vlaamse regering deze kostprijs te hoog vindt, en wat is, in voorkomend geval, dan wel een correcte kostprijs ? Hoe kan men dat vastleggen ?

– De *minister* antwoordt dat men het debat over de kostprijs van het secundair onderwijs in breder perspectief moet

zien. Vlaanderen is in een Europese context recordhouder qua kostprijs van het secundair onderwijs, en dat is op termijn niet houdbaar. De minister verwijst in dit verband ook naar zijn interventies bij de begrotingsbespreking onderwijs (Stuk 15(BZ1995)-10 G, p. 24).

2. Het aangekondigde decreet op de hervorming van het secundair onderwijs

a) Algemene en politieke bedenkingen bij de voorgestelde herstructureringsoperatie

– De heer *Freddy Sarens* geeft in de eerste plaats een opsomming van de angsten en wrevels die naar aanleiding van de aangekondigde hervorming van het secundair onderwijs naar voor zijn gekomen.

Er is in de eerste plaats de discussie over de kostprijs van het secundair onderwijs. Sommigen beweren dat de vergelijking met het Europese cijfermateriaal niet opgaat. Anderen beweren dat de toename van de uitgaven gerelativeerd moet worden, en in dit verband verwijst de spreker ook naar de interventies van de heren Ludo Sannen en Jos De Meyer (cf. supra, 1.).

Daarnaast is er de discussie over de opvatting leerplichtonderwijs. Sommigen beweren dat het onverantwoord is om dat onderwijs over te laten aan de markt omdat het een kerntaak is van de overheid. De spreker vraagt de visie van de minister ter zake.

Er zijn ook vragen over de inhoud van het onderwijs. Zo vreest men dat het pedagogische aspect in de verdrukking zal komen ten voordele van het economische en budgettaire aspect ; dat er onvoldoende zorgbreedte tot stand zou komen ; dat een verschil in middelen ook een verschil in kwaliteit zal genereren, en dat men het onderwijs op die manier in de handen van de sponsors zal stuwen.

Men vreest ook voor de democratisering van het onderwijs. De buurt is immers voor een groot deel bepalend voor de kwaliteit van het onderwijs, en dat zal met de hervorming nog meer geaccentueerd worden. Kansarme leerlingen zullen in de verdrukking komen ; scholen zullen gedwongen worden om een beroep te doen op financiële bijdragen van de ouders, en de vraag is of alle ouders deze bijkomende kosten wel zullen kunnen dragen.

Wat de arbeidsvoorwaarden en arbeidsverhoudingen betreft, wijst de spreker erop dat heel wat leerkrachten zich de vraag stellen in hoeverre het huidige statuut teruggeschroefd zal worden, en in welke mate de rechtszekerheid bewaard zal blijven. In dit verband leeft er ook angst voor willekeur vanwege de directies. Dat wijst op het ontbreken van een overleg- en inspraakcultuur die na de invoering van de nieuwe structuren echter noodzakelijk zal zijn.

Hierbij aansluitend verklaart de spreker dat vele betrokkenen – zowel leerkrachten, directies als inrichtende machten – niet voor hun nieuwe taken opgeleid zijn. Er zal veel begeleiding nodig zijn, en het is de vraag of de huidige inrichtende machten in de toekomst nog langer de financiële verantwoordelijkheid zullen willen dragen die ze vandaag dragen.

Ten slotte zijn er de vragen over de nettenstructuur : over de gelijkheid in financiering, de correctie op de lineaire financiering, het begrip vrije keuze, de inhoud van de aanwendingscriteria en dergelijke.

Uit dit overzicht blijkt dat de hervorming van het secundair onderwijs geen eenvoudige opgave is. De fractie van de spreker is bereid om op een loyale manier aan de hervorming mee te werken, maar zij wenst toch de krijtlijnen uit te zetten waarbinnen zij de samenwerking ziet.

Er moet in de eerste plaats politieke duidelijkheid komen rond een aantal uitgangspunten vooraleer de fractie van de spreker zich kan engageren op de totale hervorming. Deze duidelijkheid moet er ook zijn vooraleer er bewarende maatregelen kunnen worden aanvaard, zoals bijvoorbeeld de benoemingsstop.

De spreker verwijst in de eerste plaats naar de aangekondigde hervorming van het gemeenschapsonderwijs. Luidens het regeerakkoord zullen de conclusies en aanbevelingen in het doorlichtingsrapport met betrekking tot het gemeenschapsonderwijs worden uitgevoerd. De Vlaamse regering zal het Vlaams Parlement uitnodigen de decretale basis te leggen voor de bijsturing van de ARGO in functie van het verder realiseren van de oorspronkelijke doelstellingen, namelijk decentraliseren, democratiseren en reponsabiliseren. Indien men aan de samenwerkingsverbanden autonome bevoegdheden wil toekennen, zowel inzake de materiële organisatie – werkings- en investeringsmiddelen – het pedagogisch beleid als het personeelsbeleid is een grondige hervorming van de ARGO noodzakelijk. Deze hervorming kan niet zonder dat men verregaande wijzigingen aanbrengt aan het bijzonder decreet van 19 december 1988 betreffende de Autonome Raad voor het Gemeenschapsonderwijs. Hiervoor is er een tweede meerderheid noodzakelijk. Vooraleer de CVP zich kan engageren op een hervorming van het secundair onderwijs moet er duidelijkheid zijn over de kansen op slagen van de operatie-hervorming ARGO. Hierbij moeten meer dan voorheen garanties worden geboden voor pluralistische bestuursorganen. Zonder een voorafgaande hervorming van de ARGO kan de voorgenomen hervorming van het secundair onderwijs niet worden doorgevoerd.

Vervolgens is er het aspect vrije keuze. De vrije keuze wordt thans gewaarborgd door artikel 4 van de Schoolpactwet en is een keuze tussen het confessioneel onderwijs en het niet-confessioneel onderwijs. Een leerling uit het secundair onderwijs moet binnen een straal van 12/20 km een school van zijn keuze kunnen vinden. Is dergelijke school niet voorhanden, dan heeft de betrokken leerling recht op gratis vervoer naar een school van zijn keuze. Bij de hervorming van het secundair onderwijs staan twee belangrijke wijzigingen inzake vrije keuze ter discussie :

- de vrije keuze wordt beperkt tot een keuze tussen het gesubsidieerd vrij onderwijs en het officieel onderwijs. Binnen het officieel onderwijs staan het gemeenschapsonderwijs en het gesubsidieerd officieel onderwijs op voet van gelijkheid. Dit is de uitvoering van een engagement van de Staten-Generaal TSO/BSO ;

- er wordt afgestapt van de regeling met afstanden voor het bepalen van de vrije keuze. De vrije keuze wordt in principe gewaarborgd per regio. Meer concreet betekent dit dat een leerling binnen een welomschreven regio in principe een school naar zijn keuze moet kunnen vinden waar een studiegebied kan worden aangeboden dat beantwoordt aan zijn vormingsbehoeften.

Het tweede principe mag niet tot gevolg hebben dat in het gemeenschapsonderwijs nieuwe studierichtingen en studiegebieden opgericht kunnen worden op een ogenblik dat in het vrij onderwijs het studieaanbod wordt beperkt. Dit zou betekenen dat de budgettaire implicaties van de hervorming van

het secundair volledig ten laste van het vrij onderwijs worden gelegd.

Bijgevolg moet als derde uitgangspunt worden genomen dat in Vlaanderen anno 1995 de vrije keuze gewaarborgd is, dat er met andere woorden in het gemeenschapsonderwijs in functie van de vrije keuze niet kan geprogrammeerd worden. Hierover wordt zekerheid bekomen wanneer bij het inwerkingtreden van de hervorming secundair onderwijs er een programmatiestop van studiegebieden wordt afgekondigd voor een periode van minstens vijf jaar.

Vervolgens is er de organisatie van het secundair onderwijs. Door het onderwijsdecreet-II van 31 juli 1990 – éénheidskader – en door het decreet van 17 juli 1991 betreffende de inspectie en de pedagogische begeleidingsdiensten werd er een evenwicht gevonden tussen de vrijheid en de individuele aanbieders van onderwijs – in casu de vrije inrichtende machten – en de opdracht van de overheid. Dit laatste in functie van de bewaking van de kwaliteit van het onderwijs. Vooral de invoering van het eenheidskader voor het secundair onderwijs bleek politiek een zeer moeilijke oefening. Na ongeveer twintig jaar van structuurhervormingen in het secundair onderwijs is er een rust opgetreden en kan de overgrote meerderheid zich vinden in het evenwicht dat werd bereikt in de nieuwe structuur. De herschikking van het aanbod van het secundair onderwijs mag derhalve niet aangewend worden om dit bereikte evenwicht te gaan doorbreken. Het regeerakkoord bevat ter zake geen enkele bepaling.

Wat de timing van de operatie betreft, stelt de minister in zijn beleidsbrief dat de hervorming secundair onderwijs moet worden doorgevoerd per 1 september 1997. De fractie van de spreker is echter van mening dat grote hervormingen niet overhaast ingevoerd mogen worden, inzonderheid niet wanneer dergelijk grote groep van leerplichtige leerlingen hierbij is betrokken. Ter vergelijking verwijst de spreker naar het hoger onderwijs, waar er tussen het opstarten van de voorbereidende werkzaamheden eind 1991 en de integrale inwerkingtreding vijf jaar zijn verlopen. De hervorming secundair onderwijs is minstens even omvangrijk. Het aantal instellingen is tienmaal zo groot.

De datum waarop de hervorming in werking treedt is slechts een modaliteit. Een goede hervorming kan niet in functie hiervan worden uitgevoerd. Het engagement van het regeerakkoord is dat de hervorming decretaal en reglementair moet doorgevoerd worden tijdens deze legislatuur ; 1 september 1997 kan dan ook slechts een streefdatum zijn.

Er kan ook worden nagegaan of alle onderdelen van de hervorming gelijktijdig moeten doorgevoerd worden. Zo kan de reductie van het aantal studierichtingen – uitvoering Staten-Generaal TSO/BSO – doorgevoerd worden zonder dat de operatie schaalvergroting integraal wordt doorgevoerd.

Een derde aspect waaraan de fractie van de spreker groot belang hecht betreft de enveloppefinanciering. Het regeerakkoord handelt over een globale enveloppe, zonder nader te bepalen wat hieronder dient begrepen te worden. De minister stelt in zijn beleidsbrief dat dit zowel de werkings-, de uitrustings- als de personeelskosten moet omvatten. De hervorming van het secundair onderwijs bevat verschillende aspecten. De verplichting om te gaan samenwerken in samenwerkingsverbanden, met een reductie van het studieaanbod, is reeds een zeer verregaande innovatie. De inrichtende machten, de directie en het personeel moeten kansen krijgen om te leren werken met de nieuw verworven autonomie. Het is aangewezen dat de hervorming geleidelijk wordt doorgevoerd. Het is

dan ook beter dat in een eerste fase er twee enveloppes worden toegekend aan het samenwerkingsverband :

- een enveloppe voor de werking, eventueel met middelen voor het administratief personeel, en de uitrusting ;

- een enveloppe voor de omkadering : de omkadering wordt in tegenstelling tot vandaag niet langer toegekend aan de individuele school, maar wel aan het samenwerkingsverband.

Beide enveloppes zijn volledig van elkaar gescheiden. De samenwerkingsverbanden moeten kunnen groeien in hun samenwerking. Slechts na verloop van enkele jaren kan men overwegen om, voor een bepaald percentage van de enveloppe omkadering, aan de instellingen de kans te geven deze om te zetten in middelen voor werking. Deze laatste optie zou thans hoogstens in de memorie van toelichting kunnen worden opgenomen zonder dat hierop een formeel politiek akkoord wordt gegeven. De resultaten van de evaluatie van de hervorming van het hoger onderwijs kunnen hierbij een belangrijke factor zijn.

- De heer *René Swinnen* reageert als volgt op deze tussenkomst van de heer Freddy Sarens. De spreker beklemtoont in de eerste plaats dat de beleidsbrief een meer concrete uitwerking is van de regeringsverklaring, die ook door de fractie van de heer Freddy Sarens werd ondertekend. In die zin vond de spreker de toespraak van de heer Freddy Sarens eerder provocerend, temeer omdat hijzelf of zijn fractie er niet van op de hoogte was gebracht. De leden van zijn fractie waren dan ook onaangenaam verrast.

Wat de voorwaarden tot samenwerking van de fractie van de heer Freddy Sarens betreft, hierop reageert de heer René Swinnen als volgt.

De fractie van de spreker is evenzeer vragende partij voor een bijsturing van de ARGO, maar hij wijst er in eerste instantie op dat hiervoor een tweederde meerderheid nodig is. Bovendien wijst het rapport van Ernst and Young erop dat de herziening van het ARGO-decreet repercussies op gans het onderwijsveld kan hebben. Daarom is de spreker van mening dat een herziening van het ARGO-decreet juist binnen de brede context van de herstructurering van het onderwijslandschap bekeken moet worden. De spreker pleit dan ook voor een gecoördineerde aanpak, waarbij de herziening van het ARGO-decreet en de hervorming van het secundair onderwijs hand in hand zouden gaan. Omdat voor de herziening van het ARGO-decreet een tweederde meerderheid nodig is, pleit de spreker dan ook voor onderhandelingen met derde partijen die de huidige meerderheid aan deze tweederde meerderheid kunnen helpen.

Wat de vrije keuze betreft, is de spreker het er niet mee eens dat deze over gans het onderwijsveld gerealiseerd zou zijn. Voor bepaalde regio's is dat het geval, voor andere duidelijk niet. Veel hangt ook af van wat men onder het begrip 'vrije keuze' verstaat, en de spreker pleit dan ook voor een eenduidige definitie van het begrip. Hij vraagt ook duidelijke afspraken over de manier waarop het begrip moet ingevuld worden en de ruimte waarbinnen ze gerealiseerd moet worden.

Naar de reductie van het aantal studierichtingen toe, stelt de heer Freddy Sarens dat het evenwicht dat door het eenheidstype tot stand is gekomen, niet in gevaar gebracht mag worden. De spreker is het hier in principe mee eens, maar hij vraagt of de stelling van de heer Freddy Sarens ook impliceert dat het aantal studierichtingen dat binnen het eenheidstype bestaat niet gereduceerd zou mogen worden.

De optie voor de invoering van de enveloppefinanciering in twee fasen is voor de spreker niet helemaal duidelijk.

Wat de opmerking in verband met de timing van de operatie betreft, gaat de spreker ervan uit dat de in de beleidsbrief aangehaalde datum, namelijk 1 september 1997, het begin van de overgangperiode inluidt die tot een definitieve herinrichting van het secundair onderwijs zal leiden.

– De heren *Chris Vandenbroeke* en *Kris Van Dijk* verklaren dat hun fractie achter de hervormingsoperatie van het secundair onderwijs staat. De heer *Chris Vandenbroeke* herhaalt dat dergelijke hervormingsoperaties ook voor de andere onderwijsniveaus, in casu het basis- en het hoger onderwijs, doorgevoerd moeten worden.

– Mevrouw *Marleen Vanderpoorten* verklaart in de eerste plaats dat zij enigszins verbaasd is over de houding die de CVP als regeringspartij bij monde van Freddy Sarens inzake de hervorming van het secundair onderwijs aanneemt. Zij meent dat de regering voor dergelijk belangrijk dossier een zeer slechte start neemt.

De streefdatum van 1 september 1997 voor de hervorming secundair onderwijs lijkt ook haar fractie irreal. In ieder geval zou de bijsturing van het personeelsstatuut ongeveer gelijktijdig moeten gebeuren met de hervorming omdat anders een aantal doelstellingen onmogelijk kunnen gehaald worden.

– De heer *Ludo Sannen* merkt op dat in het verleden werd gesteld dat men eerst de enveloppefinanciering in het hoger onderwijs zou evalueren vooraleer dit systeem te veralgemenen naar het secundair onderwijs toe. Het verbaast de spreker dan ook dat de minister deze vorm van financiering als essentieel naar voor schuift. Grotere samenwerkingsverbanden zullen ontstaan, meer uniformiteit, minder eigenheid, het gevaar voor een achteruitstellen van de zwakste studierichtingen is niet denkbeeldig. In dit verband wijst de spreker er ook op dat sinds in het kader van de voorbereiding van het HOBU-decreet een moratorium op de vaste benoeming werd opgelegd, er in het HOBU geen enkele vaste benoeming meer is gebeurd. De spreker vreest eenzelfde scenario voor het secundair onderwijs.

– De heer *Jos De Meyer* meent dat de voorgestelde hervorming van het secundair onderwijs de meest ingrijpende beleids optie van de minister is. De spreker merkt op dat hij lokaal wil blijven, maar niet naïef is. In dat verband merkt hij op dat zijn fractie absoluut niet heeft kunnen appreciëren dat de minister tijdens de recente begrotingsbespreking niet over de benoemingsstop voor het secundair onderwijs heeft gesproken, maar dat hij daarover de dag daarna wel verklaringen heeft afgelegd aan de pers. De heer *Jos De Meyer* pleit voor een maximale betrokkenheid van de commissie bij de komende besprekingen over de hervorming van het secundair onderwijs. Wat de vaste benoeming betreft, is hij bereid tot reflectie en discussie over het principe, maar een totale benoemingsstop, niet limitatief in de tijd en niet selectief, dat is voor hem én voor zijn fractie niet bespreekbaar.

De spreker voegt er nog aan toe dat enveloppefinanciering volgens hem niet het enige instrument is om de onderwijsuitgaven te beheersen. Hij denkt met name aan de volgende alternatieven : een beperking van het aantal scholen, een beperking van het aantal studierichtingen, een meer lineaire berekening van het lestijdenpakket en de afbouw van het dure systeem van de minimumpakketten ; een andere omschrijving van het begrip vrije schoolkeuze.

De spreker verklaart ook dat hij niet gelooft in schokeffecten. Hij gelooft dat de weg van de geleidelijkheid in het maatschappelijk leven en het overleg in het politieke leven meestal de snelste is.

Wat de ARGO betreft, wijst de heer Jos De Meyer erop dat het niet de bedoeling is van zijn fractie om de ARGO te verzwakken, wel om hem kansen te geven.

– De *minister* antwoordt als volgt op deze vragen en bedenkingen. Naar de heer Freddy Sarens en zijn fractie toe, verklaart hij dat hij er zich van bewust is dat de aangekondigde herstructureringsoperatie het veld grote angsten inboezemt, en dat de herstructureringsoperatie een moeilijke operatie zal zijn, veel moeilijker nog dan de hervorming van het hoger onderwijs. Hierover bestaat geen betwisting. Anderzijds is er de regeringsverklaring, die wel degelijk het principe van de schaalvergroting en de enveloppefinanciering in het secundair onderwijs opneemt, en die door de fractie van de heer Freddy Sarens mee ondertekend werd. De minister verklaart dat hij de geciteerde bepalingen van het regeerakkoord uit volle overtuiging heeft getekend, en dat hij ze ook wil uitvoeren, maar dat hij hiervoor op de loyale steun van de coalitiepartner rekent. Men moet er immers vanuit gaan dat men voor een operatie van dergelijke omvang nooit de instemming van het ganse onderwijsveld zal krijgen, en dat er conflicten zullen rijzen. Dat geldt des te meer omdat het secundaire onderwijsveld dikwijls de neiging heeft om enkel vanuit het particuliere eigenbelang te redeneren, daarbij het belang van de overige onderwijsniveaus uit het oog verliezend. De stelling van de heer Ludo Sannen, namelijk dat men een breed debat met alle betrokkenen moet organiseren, en naar een zo ruim mogelijke consensus streven, noemt de minister dan ook edel maar niet realistisch. Uiteindelijk zullen de politieke verantwoordelijken een aantal knopen moeten doorhakken, met of zonder de instemming van het volledige veld. De minister verklaart dat hij bereid is de toekomstgerichte maar uitermate moeilijke hervorming door te voeren, maar dat hij niet bereid is dergelijke operatie alleen te dragen. Dat wil niet zeggen dat hij geen oor heeft naar de vraag van de heer Freddy Sarens om vooraf de krijtlijnen uit te zetten waarbinnen het debat over de herstructureringsoperatie vorm zou moeten krijgen. Dergelijk kader kan verhelderend werken, en de discussie vereenvoudigen.

Het uitzetten van dergelijk kader heeft echter pas zin indien de coalitiepartner de wil uitdrukt om de operatie in zijn geheel door te voeren. De minister gelooft immers niet, en dit in tegenstelling tot de heer Jos De Meyer, dat er een volwaardig alternatief is voor de enveloppefinanciering. De voorstellen van de heer Jos De Meyer ter zake – vergroting van de scholen en de klassen, een meer doorgedreven linearisering van de lestijdenpakketten en dergelijke meer – zijn op zichzelf valabele voorstellen, die in het kader van de hervorming zeker aan bod zullen komen, maar ze kunnen nooit een volwaardig alternatief voor de enveloppefinanciering vormen. Het principe van de enveloppefinanciering is immers méér dan een financieringssysteem : het hangt samen met een verruiming van de autonomie van de scholen, ook op het vlak van het personeelsbeleid, en met een responsabilisering van het onderwijsveld².

² Zie in dit verband ook sub C.2, c.

Ter zake is de minister dan ook formeel : indien men niet de politieke moed zou hebben om de enveloppefinanciering door te voeren, is het enige alternatief een lineaire afslanking van het onderwijsbudget, gebaseerd op een lineaire afslanking van de omkaderingsnormen, zonder enige correctie, zonder een structureel ingrijpen in de uit de hand gelopen uitgavenmechanismen van het onderwijs. Dergelijke operatie zou ook voor de minister veel makkelijker zijn, maar hij betwijfelt de zin ervan.

Wat nu de concrete voorwaarden van de fractie van de heer Freddy Sarens betreft, antwoordt de minister als volgt. De minister heeft er op zich geen probleem mee om de herstructureringsoperatie van het secundair onderwijs te koppelen aan de hervorming van de ARGO. Dat betekent echter meteen dat men op zoek moet gaan naar een tweederde meerderheid voor de herziening van het ARGO-decreet, en men er zich goed bewust van moet zijn dat de partijen die bereid zouden zijn hun medewerking aan de herziening van het ARGO-decreet te verlenen, waarschijnlijk ook bij de besprekingen over het secundair onderwijs betrokken zullen worden. Dat is de logica van de koppeling tussen beide dossiers. De minister beklemtoont dat hij hier alleszins geen problemen mee heeft, omdat hij van mening is dat een dergelijke grote maatschappelijke ingreep het best door een zo breed mogelijke parlementaire meerderheid wordt onderschreven.

Voor het aspect vrije keuze verwijst de minister naar zijn toelichting sub A 4, a. Wat de programmatiestop en het behoud van de evenwichten betreft, kan de minister zich inschrijven in de redenering van de heer Freddy Sarens. Hij is ook niet a priori tegen de suggestie van de tijdelijke opsplitsing van de enveloppes gekant. Hij vindt het zelfs een valabel voorstel, omdat het psychologisch meer garanties geeft naar het personeel toe.

Ten slotte is er de timing van de operatie. De minister verklaart dat het ook niet zijn bedoeling is om de hervorming op 1 september 1997 te laten ingaan ; dat is inderdaad niet haalbaar. Hij is echter wel van mening dat het decreet binnen een periode van 2 jaar gestemd moet worden. Men moet er immers rekening mee houden dat tussen de datum van de invoeging van het decreet, waarover in het kader van de voorbereiding van het decreet nog gediscussieerd kan worden, en het moment waarop de eerste effecten budgettair voelbaar zullen zijn, nog een hele periode zal verstrijken. Hij verwijst ter zake naar het HOBV-decreet, waarvan de ingeschreven financieringsformule pas over 12 jaar volledig zal renderen. De minister is het dan ook niet eens met de suggestie van de heer Ludo Sannen om de operatie nog enkele jaren uit te stellen. Dat noemt hij een vorm van struisvogelpolitiek, waarvoor de betrokken scholen en leerkrachten een grote prijs zullen moeten betalen. Hij herhaalt dat het enige alternatief voor de operatie schaalvergroting en enveloppefinanciering een lineaire 'hakbijoperatie' is.

Terugkomend op de inleidende beschouwingen van de heer Freddy Sarens, verklaart de minister dat hij er zich van bewust is dat er op het veld angst en onzekerheid ten aanzien van de herstructureringsoperatie bestaat. Volgens hem is dat begrijpelijk : de aangekondigde hervorming betekent immers niet meer of niet minder dan een cultuurschok, en dat gaat altijd gepaard met paniecreacties.

Een aantal bekommernissen, door de heer Freddy Sarens aangehaald, zijn zeer terecht. Zo is het duidelijk dat de operatie begeleiding en vorming van het veld veronderstelt ; scholen en directies zijn momenteel immers niet opgeleid voor de nieuwe taken. Andere angsten zijn volgens de minister echter misplaatst of ten minste overdreven. De stelling dat het nieu-

we financieringsmechanisme het pedagogisch aspect in de verdrukking zal brengen, wordt door de minister ontkracht op basis van de vaststelling dat de scholen nu zélf over een optimale aanwending van de middelen in functie van de realisatie van het pedagogisch project zullen kunnen beslissen. Dat is volgens hem zelfs een verrijking. Ook de stelling dat er minder zorgbreedte zal komen is een dooddoener die niet gefundeerd kan worden. Dat het verschil in middelen automatisch een verschil in kwaliteit zal genereren, is volgens de minister eveneens overdreven ; dat zou immers betekenen dat het vrij onderwijs, dat vandaag over minder middelen beschikt, minder kwaliteitsvol onderwijs zou bieden, een stelling die niet houdbaar is. De kwaliteit van het geleverde onderwijs hangt niet alleen af van de beschikbare middelen. Dat de afhankelijkheid van sponsors en giften van de ouders zou toenemen en de democratisering van het onderwijs bedreigd zou worden is overdreven ; dat zou immers betekenen dat het budget drastisch zou dalen, wat geenszins de bedoeling is. Dat de kansarmen in de verdrukking komen is vandaag reeds gedeeltelijk het geval. Door een projectmatige aanpak wil het nieuwe decreet hier meer dan vandaag het geval is aan tegemoetkomen. De stelling dat het nieuwe personeelsstatuut per definitie een achteruitgang zou betekenen, is evenmin houdbaar : alsof het huidig statuut ideaal zou zijn ?! Het nieuwe statuut zal wel meer apelleren naar de verantwoordelijkheidszin van het personeel. Het personeel heeft rechten, maar ook plichten, een gegeven dat vandaag wel eens vergeten wordt. Indien leerkrachten hun taak niet naar behoren vervullen, moet de directie sanctionerend kunnen optreden, wat vandaag door het rigide statuut bijna onmogelijk is. De minister is het ook niet eens met de insinuatie van de heer Freddy Sarens, namelijk dat de minister het leerplichtonderwijs zou overlaten aan de vrije markt. De organisatie van het secundair onderwijs zal ook in de toekomst een taak en een plicht van de overheid blijven, en dat blijkt uit het feit dat het onderwijs gefinancierd blijft door de overheid. Het is wel correct dat de verantwoordelijkheid over het beheer van de middelen doorgeschoven wordt naar het veld. Hiermee heeft de minister echter geen probleem, omdat het het goede beheer van de gelden ten goede komt. Dat vergt op zijn beurt een responsabilisering van het veld.

Wat ten slotte het verwijt van de heer Jos De Meyer betreft, namelijk dat de minister de commissie niet ingelicht heeft over de nakende benoemingsstop in het secundair onderwijs, antwoordt de minister dat dat thema niet aan de orde was tijdens de begrotingsbespreking. De minister verklaart tevens dat de titel van het artikel waarnaar de spreker verwijst, 'Stop op benoemingen in secundair onderwijs', de indruk gaf dat er een totale benoemingsstop zou komen, terwijl uit de inhoud ervan duidelijk bleek dat het een tijdelijke maatregel betreft, die geen effect heeft op de tewerkstelling. De bedoeling is om, uitgaande van een situatie waarbij in alle netten ongeveer 90% van de leerkrachten vastbenoemd zijn, voor de scholen een meer comfortabele uitgangspositie voor de enveloppefinanciering te creëren. De minister voegt er nog aan toe dat het hier enkel een voorstel betreft, waarover nog onderhandelingen met de vakbonden gevoerd worden, en dat de minister nog ter goedkeuring aan de Vlaamse regering moet voorleggen in het kader van het onderwijsdecreet-VII. Het betreft een analoge maatregel als deze die het HOBU-decreet voorafging. De minister wenst zich momenteel ook niet uit te spreken over de insinuatie van de heer Ludo Sannen, namelijk dat er voor onbepaalde tijd geen vaste benoemingen in het secundair onderwijs meer zullen komen. Hierover zal het overleg met de betrokkenen en de vakbonden uitsluitend moeten geven. Hetzelfde geldt voor de uitvoering van het decreet op de supertijdelijken uit 1994.

b) Reductie van het aantal studierichtingen en indeling in studiegebieden

– De heer *Ludo Sannen* vraagt zich af of het niet aangewezen is om eerst een grondige evaluatie te maken van de recente hervormingen, namelijk de overschakeling naar het eenheidstype, alvorens over te gaan tot een drastische herschikking van het aanbod in het secundair onderwijs. Gaat de beperking van het aanbod niet leiden tot meer heterogene groepen en zo het risico tot zittenblijven vergroten ? Is dat wel verantwoord in technische en beroepsopleidingen, waar er een verantwoordelijkheid is naar het bedrijfsleven ? Een inkrumping van studierichtingen garandeert geen direct inspielen op de industriële en economische evoluties.

Het algemeen secundair onderwijs wordt duidelijk gezien als de voorbereiding op het hoger onderwijs. Wat is de plaats van het technisch secundair onderwijs hier nog in ? Wil de minister terug naar een situatie waarbij alleen het algemeen secundair onderwijs toegang verleende tot het hoger onderwijs ? De spreker vindt het juist een pluspunt dat via een meer technische opleiding in het secundair onderwijs heel wat jongeren hebben kunnen doorstoten naar het hoger onderwijs. In het algemeen secundair onderwijs lopen ze soms verloren en via het technisch secundair onderwijs vinden zij terug de nodige motivatie. Zo worden hun toekomstkansen gaaf gehouden.

– De heer *René Swinnen* stelt vast dat de aangekondigde rationalisering in feite neerkomt op een reducering van het onderwijsaanbod. De beleidsbrief gewaagt ter zake van het begrip 'frequente' studierichting. In dit verband wenst de spreker te waarschuwen voor twee zaken. In de eerste plaats moet de kwalificatie van het begrip 'frequente' studierichting met de grootste omzichtigheid aangepakt worden. Daarnaast moet de commissie er zich van bewust zijn dat een 'frequente' studierichting nooit een definitieve verworvenheid kan zijn, maar dat deze zal wijzigen naargelang de maatschappelijke omstandigheden. Werken met het begrip 'frequente studierichtingen' houdt met andere woorden gevaren in voor de concrete programmatie van de scholen.

– De heer *Joris Van Hauthem* vraagt wat de minister bedoelt met het beperken van studierichtingen. Betekent dit dat een aantal studierichtingen zullen verdwijnen, of betekent het dat niet langer alle scholen alle studierichtingen zullen kunnen organiseren ? Volgens de spreker is dat overaanbod aan studierichtingen het gevolg van de onderwijspolitiek van de laatste decennia, en inzonderheid van de invoering van het VSO in de jaren '70. In dit verband kan verwezen worden naar de interventie van de spreker tijdens de begrotingsbespreking 1996 (Stuk 15 (BZ1995)-10 G, p. 24).

– Ingaande op de vraag van de heer *Ludo Sannen* betreffende de finaliteit van het ASO, antwoordt de *minister* dat het inderdaad zijn overtuiging is dat een leerling die het ASO beëindigt, reële slaagkansen moet hebben in het hoger onderwijs. Het ASO heeft met andere woorden een doorstroomfinaliteit, terwijl het TSO zowel doorstroom- als finaliteitsonderwijs moet zijn. Dat betekent meteen dat ASO-richtingen die niet aan deze doorstroomfinaliteit beantwoorden, eerder in het TSO thuishoren.

Naar de heer *Joris Van Hauthem* toe, verklaart de minister dat de 'vermindering van het aantal studierichtingen' zowel het verdwijnen van sommige als het minder frequent inrichten van andere richtingen betekent, en dit zowel in het ASO als het TSO/BSO. De minister erkent dat de versnippering meer uitgesproken is in het TSO/BSO, maar ook in het ASO bestaan er klassen met een minimale bezetting. De minister

verwijst ter illustratie naar bijlage 1, die een overzicht geeft van het aantal leerlingen per richting in het secundair onderwijs. Hij noemt het beeld 'dramatisch' en stelt dat ingrijpen onvermijdelijk is.

– Hierop stelt de heer *Jos De Meyer* dat deze bijlage in feite illustreert dat de verwachtingen die de minister ten aanzien van een verruiming van de autonomie van de scholen verwacht, feitelijk niet realistisch zijn : de scholen beschikken ook nu over een grote mate van autonomie inzake de aanwending van de urenpakketten, maar toch worden deze niet rationeel ingevuld.

– De *minister* betwist de waarde van dit voorbeeld. Momenteel bevinden de scholen zich immers in een concurrentieel landschap, waarbij een maximaal aanbod van studierichtingen door de buitenwereld bijna automatisch gelijkgesteld wordt met kwaliteitsvol onderwijs. Bovendien bestaan er weinig redenen om het aantal richtingen te beperken omdat de factuur doorgeschoven wordt naar het departement onderwijs, het zogenaamde derde betalerssysteem. In een systeem van enveloppefinanciering daarentegen zal de beheersing van het aanbod wél belangrijk zijn omdat het kostenverlagend werkt en de scholen zélf hiervan de vruchten zullen dragen.

– De heer *Joris Van Hauthem* repliceert dat de minister zijn cruciale stelling, namelijk dat de dieperliggende oorzaak van de inflatie aan studierichtingen bij de invoering van het VSO, later afgeslankt tot het eenheidstype, gezocht moet worden, niet ontkracht heeft. Hij besluit dan ook dat de kritiek die zijn partij steeds op het VSO en het eenheidstype gehad heeft, terecht was en is.

c) Autonomie, enveloppefinanciering, schaalgrootte en samenwerkingsverbanden³

– De heer *Ludo Sannen* is van mening dat de enveloppefinanciering zoals die nu voorgestaan wordt door de Vlaamse regering, een beleidslijn is die ingegeven is uit mercantiele overwegingen in plaats van kwalitatieve overwegingen. In dit verband moet men leren uit het budgettaire keurslijf waar de hogescholen dreigen in verzeild te raken. Het responsabiliseren van de scholen mag niet leiden tot het de-responsabiliseren van de overheid.

De spreker vervolgt dat de lineaire toepassing van de enveloppefinanciering mooi lijkt, maar feitelijk niet eerlijk is. De spreker heeft het al gehad over zwakke en kleine studierichtingen, maar daarnaast stelt zich ook het probleem van geografische en demografische aard. Grotere centra, dichter bevolkte gebieden zullen een comfortabeler uitgangspositie hebben. De minister voorziet wel correcties, maar voor bepaalde studierichtingen zal dat niet voldoende zijn.

Bij het verlenen van een grotere autonomie aan de secundaire scholen ontstaat ongetwijfeld het probleem dat een niet gering aantal scholen onvoldoende toegerust is en in staat is die autonomie ook in beleid te vertalen. Zij zullen te kampen krijgen met een beleidsvoerend onvermogen, zowel bij de inrichtende machten als bij de directies.

³ Deze paragraaf dient in samenhang gelezen met paragraaf A.4, a en C.2, a.

De schaalvergroting in het secundair onderwijs is reeds enkele jaren geleden doorgevoerd in Nederland. In 1991 waren daar nog 2.000 secundaire scholen, nu zijn het er nog 750. Het blijkt ook dat de verschillende nevenvestigingen die in het begin als zoethoudertjes bleven bestaan stilaan dreigen te verdwijnen. Ook hier stonden bij de schaalvergroting de noodzakelijke bezuinigingen centraal, al werd het ook wel ingekleed met allerlei andere nobele doelstellingen. Wij kunnen daar ongetwijfeld wat van leren. Uit het tijdschrift 'Didactief' citeert de spreker enkele elementen ter waarschuwing.

Zo blijkt dat de meeste fusies en samenwerkingen niet tot stand zijn gekomen met de instemming van alle betrokkenen. Dat heeft consequenties voor het lerarenkorps. Velen voelen zich na de fusie minder gemotiveerd. Meestal blijven er na de fusie nog heel wat conflicten over die door de directie, zelfs al gaat het om moderne managers, niet op te lossen zijn. Het blijkt ook dat deze grotere scholen tot meer criminaliteit aanleiding geven. Diefstallen, intimidatie, vandalisme en geweldpleging worden er steeds vaker gemeld. Een grotere school en meer leerlingen maakt het immers moeilijker om snel te signaleren en in te grijpen. Een derde bevinding is dat leerlingen in landelijke gebieden gedwongen worden om als maar meer afstand af te leggen. Een andere opmerkelijke vaststelling in Nederland is het feit dat in grote scholen met een gevarieerd aanbod, de aantrekkelijkheid voor de sterkste studierichtingen vermindert.

Uit de beleidsbrief blijkt wel niet dat men uiteindelijk zal overgaan tot fusies van verschillende scholen, maar de druk zal er zijn om alsmaar in grotere gehelen onderwijs aan te bieden. Samenwerkingsverbanden zullen dan ook aanleiding geven tot echte schaalvergroting van de scholen en daarom zijn de vaststellingen van Nederland interessant. Sommige van die evoluties moeten wij voorkomen. Uit heel wat studies blijkt immers dat er op kleine scholen meer overleg en inspraak is, minder anonimiteit, meer groepscohesie, meer betrokkenheid van leraren en meer schoolwelbevinden.

Vooraleer over te gaan tot de hervorming van het secundair onderwijs, lijkt het de spreker wenselijk eerst de hervorming van de hogescholen grondig te evalueren. Ongetwijfeld kan daaruit geleerd worden. Hij wijst er in dit verband op dat er voor gezorgd moet worden dat er een grotere betrokkenheid van de leraren is bij deze hervormingen. Hiervoor moeten er meer garanties zijn en dit reeds van in de herstructureringsfase. Vooraf moet die inspraak georganiseerd worden. Het vastleggen van de essentiële elementen van het personeelsbeleid moet in elk geval op Vlaams niveau gebeuren. Natuurlijk moet men voortdurend voor ogen houden dat hoge scholen niet zomaar vergeleken kunnen worden met secundaire scholen. Het secundair onderwijs heeft haar eigenheid.

– Mevrouw *Gracienne Van Nieuwenborgh* heeft een vraag bij de lineaire financiering, en bij de correcties daarop. Wat de eerste correctie betreft, de vrije keuze, schrijft de minister dat een school 'redelijk' gesubsidieerd of gefinancierd moet worden. Wat verstaat de minister echter onder 'redelijk' ?

– De heer *René Swinnen* vraagt zich tevens af wat verstaan moet worden onder : 'per regio en per net – officieel en vrij – moet worden gestreefd naar samenwerkingsverbanden'. Betekent dit dat er van netoverschrijding geen sprake zal zijn ?

– De heer *Kris Van Dijck* heeft ook een vraag bij de correcties op de lineaire financiering. Hij vraagt of deze correcties ook een correctie naar de studierichting impliceren ; de

werkingskosten voor het TSO/BSO liggen immers hoger dan deze voor het ASO.

– Mevrouw *Marleen Vanderpoorten* merkt op dat er per regio en per net naar samenwerkingsverbanden gestreefd moet worden, zodat een vrij volledig onderwijsaanbod kan tot stand komen. Klinkt alleszins positief, maar bij nader onderzoek blijven nogal wat vragen onbeantwoord. Is het bijvoorbeeld de bedoeling om deze samenwerkingsverbanden op vrijwillige basis tot stand te laten komen? Indien niet zal de manier waarop de regio's worden ingedeeld van levensbelang zijn voor bepaalde scholen: naargelang met welke school zij 'moeten' gaan samenwerken zal dit de eigen schoolcultuur immers laten verloren gaan en kan dit voor hen de doodsteek betekenen. De voordelen die een schaalvergroting met zich kan meebrengen zoals onderwijsaanbod, efficiëntere inzet van leerkrachten, efficiënter gebruik van infrastructuur en van financiële middelen kunnen als sneeuw voor de zon verdwijnen wanneer door druk van bovenaf 'onnatuurlijke' samenwerkingen worden opgedrongen. Dit kan niet de bedoeling zijn. Daarom beschouwt de fractie van de spreker de vrijwilligheid bij deze operatie als fundamenteel.

Zullen de toekomstige regio's te vergelijken zijn met de huidige reffectatiezones? Streeft men naar een minimum aantal leerlingen per regio of zal eerder de afstand en bereikbaarheid een rol spelen? Wordt de vrije keuze van minderbevoegde ouders hierdoor niet gekortwiekt? Zullen er speciale maatregelen voorzien worden voor het gemeenschapsonderwijs dat, indien dit niet het geval zou zijn, alvast benadeeld uit de strijd gaat komen? Wat gaat er gebeuren met het officieel gesubsidieerd onderwijs? Als men de bedoeling heeft te evolveren naar twee netten, een vrij en een officieel, dan is het volgens de fractie van de spreker de hoogste tijd om de discussie aan te gaan over de manier waarop het gesubsidieerd officieel onderwijs gaat ingeschoven worden in de andere netten. Ook hier opteert de partij van de spreker voor een vrije keuze van de betrokken school omdat dwang nooit een stimulerende factor is.

Het toekennen van een enveloppe, waar haar fractie voorstander van is gezien de nefaste gevolgen van het derde betaler-systeem, zorgt vooral bij directies voor onrust. Zij vrezen immers dat zij een veel grotere verantwoordelijkheid krijgen voor een enveloppe waar ze zelf geen controle over hebben. Is het hier dat vooral de taak van de managers is weggelegd en in welke relatie tot de directie zullen zij staan? Overigens kan de enveloppefinanciering en de grotere autonomie voor de scholen moeilijk los gezien worden van een nieuw personeelsbeleid. Is dit niet het geval zal de enveloppe binnen de kortste keren volledig opgaan aan wedden en lonen. Wellicht is daarom, na de afschaffing van de reffectatie, de vaste benoeming op zich opnieuw te onderzoeken. Het in te voeren evaluatiesysteem voor leerkrachten vindt haar fractie positief. Scholen moeten ook zelf de mogelijkheid hebben om leerkrachten 'klasvrij' te maken voor interne begeleiding, wat van levensbelang is voor een leerlinggericht onderwijs. Voor haar dringt zich ook een wijziging van het personeelsstatuut op, want alleen dan zal een creatief en verantwoord personeelsbeleid mogelijk worden.

– De heer *Pieter Huybrechts* verwijst naar de passage in de beleidsbrief waarin gesteld wordt dat in 1995 reeds een aantal wetenschappelijke onderzoeksprojecten over de enveloppefinanciering werden opgestart. Hij vraagt een lijst van deze projecten.

– De heer *Joris Van Hauthem* herhaalt de kritiek die hij reeds naar aanleiding van de begrotingsbespreking 1996 heeft geformuleerd, namelijk dat er een contradictie bestaat tussen

schaalvergroting en het bewaren van de eigenheid van de school, en dat de schaalvergroting op termijn tot het ontstaan van de eenheidsschool zal leiden (Stuk 15(BZ1995)-10 G, p. 24).

– De heren *Freddy Sarens* en *René Swinnen* merken op dat het begrip 'school' in verschillende betekenissen wordt gebruikt : soms als inrichtende macht, soms als directie, soms als participanten. Wat dan met de samenwerkingsverbanden : wie wordt dan juist bedoeld ?

– Wat het begrip schaalgrootte betreft, heeft de heer *Jos De Meyer* volgende vragen en bedenkingen. De ideale schaalgrootte is afhankelijk van de gekozen invalshoek : de ideale schaalgrootte is anders voor de leerling dan voor de leerkracht, anders voor de leerkracht dan voor de directie, de ouders en de overheid. Het gemiddeld aantal leerlingen bedroeg in 1994-1995 voor de instellingen van de ARGO 263 voor 276 instellingen ; voor het gemeentelijk onderwijs 317 voor 72 instellingen ; voor het provinciaal onderwijs 452 voor 31 instellingen en voor het vrij onderwijs 518 voor 634 instellingen. Dus gemiddeld 432 leerlingen voor 1.013 scholen. Is dit groot genoeg ? Is dit te klein ? Bestaat hierover relevant wetenschappelijk onderzoek ? Volgens de spreker kan het niet de bedoeling zijn dat de scholen van het ene net gemiddeld dubbel zo veel leerlingen tellen als deze van het andere net. De spreker vraagt de visie van de minister ter zake.

In verband met de samenwerkingsverbanden leest de spreker dat 'met het oog op een betere oriëntering van de leerlingen samenwerkingsverbanden en andere schaalvergrotingsoperaties belangrijk zijn'. Wat wordt hiermee bedoeld, en wat is de juridische structuur en waarde van een dergelijk samenwerkingsverband ? Is er een verband met de scholengemeenschappen, ingericht bij het koninklijk besluit van 30 maart 1982 ? Er werden 105 dergelijke scholengemeenschappen voorzien voor het toenmalig rijksonderwijs – de huidige ARGO 3,5 voor het provinciaal en gemeentelijk onderwijs, 190 voor het confessioneel vrij onderwijs, en resp. 5 voor het niet-confessioneel en 5 voor het pluralistisch onderwijs. Bij de huidige reëffectatie spelen deze scholengemeenschappen nog steeds een prioritaire rol. De spreker vraagt zich af of deze scholengemeenschappen opnieuw meer operationeel gemaakt moeten worden. Bij de oprichting ervan heeft men er in de mate van het mogelijke rekening mee gehouden dat alle studierichtingen – zowel ASO, TSO als BSO – in de scholengemeenschappen aanwezig zijn om een zo correct mogelijke oriëntering te hebben. De spreker vraagt of de minister met de samenwerkingsverbanden in dezelfde richting wil, en zo nee, wat dan de eigen finaliteit van dergelijk samenwerkingsverband is.

Vervolgens verwijst de spreker naar de passages in de beleidsbrief die gewagen van de 'perverse gevolgen van het derde-betalerssysteem'. Wat is hiervan de betekenis ? Men moet er zich immers van bewust zijn dat de mogelijke besparingen die men op Vlaams niveau zou realiseren door bijvoorbeeld het lerarenkorps af te slanken, in een andere vorm zullen terugkomen in de federale begroting, bijvoorbeeld in de werkloosheidsvergoeding. De Vlaamse begroting zou hierdoor inderdaad beter ogen, maar wordt Vlaanderen van dergelijke operatie beter ? De spreker heeft hierover zijn twijfels, en hij vraagt de mening van de minister ter zake.

– De *minister* antwoordt als volgt op deze vragen en bedenkingen. Naar de heer Ludo Sannen toe stelt hij dat er inderdaad een aantal nadelen aan het systeem van *enveloppefinanciering* zijn verbonden, maar dat dit systeem het enige is om op termijn het onderwijsbudget onder controle te houden. De minister verwijst in dit verband naar zijn antwoord sub 2,a.

Ingaande op de vragen van mevrouw Marleen Vanderpoorten, stelt de minister dat het de bedoeling is dat de samenwerkingsverbanden op vrijwillige basis tot stand komen. Elke vorm van dwang is uit den boze. Men zal er wel goed op moeten toekijken dat de vrije keuze van de minder begoeede ouders niet gekortwiekt wordt, en dat de positie van het gemeenschapsonderwijs niet bedreigd wordt. Dat wordt één van de moeilijkste problemen bij de herdefiniëring van het begrip vrije keuze (cf. supra). Het is niet de expliciete bedoeling van het decreet om tot twee netten te komen. Zowel de gemeenten als de provincies moeten volgens de minister inrichtende macht kunnen blijven, zowel afzonderlijk als in een samenwerkingsverband, bijvoorbeeld met de ARGO.

Het is de bedoeling dat binnen het samenwerkingsverband het personeel, de infrastructuur en de werkmiddelen samen beheerd worden. Samenwerkingsverbanden zijn echter geen scholengemeenschappen. Bij het samenwerkingsverband gaat het immers om de daadwerkelijke overdracht van bevoegdheden. De minister voegt er nog aan toe dat het experiment met de scholengemeenschappen niet onmiddellijk een geslaagd experiment genoemd kan worden.

Over de verhouding tussen de directie en de aan te stellen beheerder moet nog denkwerk verricht worden. Op bepaalde momenten zullen er immers tegengestelde belangen zijn. Men kan een model maken waarbij de directie ook de raad van bestuur van het samenwerkingsverband is, en de beheerder hun uitvoerder is. Men kan omgekeerd ook de beheerder voorzitter van de raad van bestuur maken.

Naar de heer Joris Van Hauthem toe, verklaart de minister dat er geen tegenstrijdigheid bestaat tussen autonomie en *schaalvergroting*. De schaalvergroting is een voorwaarde om de autonomie te kunnen vestigen, gezien de financiële implicaties van de autonomie. Zoals terecht opgemerkt door mevrouw Marleen Vanderpoorten moet de autonomie ook betrekking hebben op het personeelsbeleid, zonet is de autonomie een 'lege doos'. De minister verwijst in dit verband naar zijn argumentatie tijdens de begrotingsbespreking 1996 (Stuk 15(BZ 1995)-Nr. 10 G, p. 26). De minister ontkent ook dat de operatie schaalvergroting tot de eenheidsschool zou leiden. Ook in dit verband dient verwezen naar het begrotingsverslag (p.26).

De minister vervolgt dat er geen ideale schaalgrootte voor een school is. Het is dan ook één van de voordelen van de term 'samenwerkingsverband' dat hiermee de discussie over het begrip 'school' vermeden wordt. Binnen het samenwerkingsverband kan de school een pedagogische entiteit blijven. Het is niet de bedoeling om over te gaan tot gedwongen fusies.

Ten slotte is de minister het ermee eens dat er op termijn in het secundair onderwijs minder tewerkstelling zal zijn. Volgens hem is dit een logische gevolgtrekking indien men rekening houdt met de doelstelling van de operatie rationalisering van het secundair onderwijs, namelijk enerzijds een meer billijke verhouding van het onderwijsbudget tussen het basis-, het secundair en het hoger onderwijs, en anderzijds een reductie van de verhouding personeels- versus werkkosten. Daartegenover staat echter een mogelijke toename van de tewerkstelling in het basis- en het hoger onderwijs.

Naar de heer Pieter Huybrechts toe, verklaart de minister dat de lijst met toegewezen onderzoeksprojecten als bijlage aan het verslag toegevoegd kan worden (bijlage 2).

d) *Rechtspositie*

– In dit verband stelt de heer *Ludo Sannen* dat de wijziging van de rechtspositieregeling zeker niet mag bijdragen tot het minder aantrekkelijk maken voor het betreffende personeelslid van het ambt van leraar. In het kader van de herwaardering van het ambt is ook dit een essentieel onderdeel. De benadering ervan mag niet gebeuren vanuit een sfeer van laagconjunctuur, het ambt moet ook attractief blijven in periodes van hoogconjunctuur.

– In de paragraaf over de rechtspositie leest mevrouw *Gracienne Van Nieuwenborgh* dat de scholen de mogelijkheid moeten krijgen om uitstekende krachten te waarderen, en personeelsleden die onvoldoende presteren negatief te sanctioneren. Hoe gaat men dat echter operationaliseren en in het systeem inbouwen? Denkt men bijvoorbeeld aan een differentiëring in verloning?

– Wat de rechtspositie betreft, noteert de heer *Pieter Huybrechts* dat de centraal gestuurde reffectatie vervangen zal worden door een systeem waarin de lokale scholen zelf verantwoordelijk zijn voor hun personeelsleden. Hoe moet een lokale school concreet het probleem van overtallige leerkrachten opvangen? Een centraal gestuurde reffectatie zou immers niet meer bestaan.

Belangrijk voor een efficiënt personeelsbeleid is het invoeren van een evaluatiesysteem. Welke objectieve criteria moet een school hierbij hanteren? Wie zal de bescherming op zich kunnen nemen van niet-gesyndiceerde leerkrachten? Welke beroepsprocedure zal voor deze negatief-gediscrimineerde groep mogelijk zijn? Wanneer mogen de functiebeschrijvingen van het personeel verwacht worden?

– De *minister* antwoordt als volgt op deze vragen en bedenkingen. Differentiëring in verloning lijkt de minister momenteel geen haalbare denkpiste. Dat veronderstelt een hoge graad van volwassenheid, en hier is het veld momenteel niet rijp voor. Hij wijst er trouwens op dat noch de universiteiten, noch de hogescholen, die hiertoe decretaal gemachtigd zijn, dit instrument reeds hebben durven aanwenden.

Het probleem van de reffectatie zal in twee fasen opgelost moeten worden. In een eerste fase zal de reffectatie nog mee via het centrale niveau gebeuren, maar in het definitieve systeem moet de reffectatie binnen het samenwerkingsverband kunnen gebeuren. Om hieraan te kunnen voldoen, moet het samenwerkingsverband voldoende groot zijn.

De evaluatie moet vertrekken vanuit de functiebeschrijving, die ontstaat als een akkoord tussen de inrichtende macht, de directie en de leerkracht. Het betreft een beschrijvende evaluatie die als een moment van mogelijke bijsturing geïnterpreteerd moet worden, een moment waarop men geconfronteerd wordt met de wijze van performeren ten opzichte van de gemaakte afspraken en tevens een moment van bijsturing waarop nieuwe afspraken met nieuwe aandachtspunten gemaakt kunnen worden voor het volgend jaar.

De minister is van mening dat zo vlug mogelijk met de uitwerking van de functiebeschrijvingen begonnen moet worden. Hij stelt concreet voor dat het bureau dat deze opdracht voor het basisonderwijs vervult onmiddellijk na de afronding van de functiebeschrijvingen van het basisonderwijs – rond februari 1996 – dezelfde taak voor het secundair onderwijs opneemt. De oefening voor het secundair onderwijs zal wel ingewikkelder zijn.

Ten slotte verklaart de minister dat de niet-gesyndiceerde leerkrachten dezelfde bescherming genieten als hun gesyn-

ceerde collega's. In een aantal organen kunnen zij even goed kandidaat zijn – met name de participatieraad – en in een tuchtprocedure kunnen ook zij zich laten bijstaan.

e) De plaats van het TSO en het BSO

– In het kader van de herwaardering van het beroeps- en secundair onderwijs en technisch secundair onderwijs juicht de heer *Ludo Sannen* de inspanningen om tot een tijdige oriëntering te komen toe. De voorstellen om met deelkwalificaties te werken lijken hem interessant omdat zij inspelen op het creëren van een toekomstperspectief voor jongeren en hen nieuwe kansen geeft op een later moment in hun leven. De verantwoordelijkheid die de minister in verband met spijbelen naar de scholen wil toeschuiven mag de overheid en de andere verantwoordelijke actoren in onze samenleving niet ontslaan van hun verantwoordelijkheid. Een dergelijke verantwoordelijkheid vraagt ook middelen en ruimte om aan zorgverbreding en schoolopbouw te doen. Op dit moment volgt de minister de andere weg : verantwoordelijkheden doorschuiven en middelen inkrimpen. Is dit het voorbeeld van een terugtreden van de overheid ? Daarvoor bedankt de spreker.

– In de paragraaf met betrekking tot de oriëntatie van de leerlingen, had de heer *René Swinnen* de indruk dat de schrijver van de beleidsbrief impliciet een meerwaarde toekende aan het ASO, gevolgd door respectievelijk het TSO en het BSO. De spreker betreurt deze opstelling, maar hij voegt er meteen aan toe dat ook de leerkrachten uit het secundair onderwijs zich hieraan durven bezondigen. Dat is onder meer het gevolg van het feit dat de leerkrachten meestal zelf een ASO-opleiding gevolgd hebben. De spreker hoopt dat de hervorming van het secundair onderwijs een einde maakt aan de onderwaardering van het TSO en BSO. Hij verwijst in dit verband naar het voorbeeld van Duitsland, waar de technische scholen volledig losstaan van het algemeen vormend onderwijs, en veel hoger gewaardeerd worden.

Dezelfde spreker betreurt dat er in de paragraaf over de opvolging van de staten-generaal van het technisch onderwijs, niet gesproken wordt over de integratie van VIZO en VDAB. Betekent dit dat daar geen werk van zal worden gemaakt ?

– De heer *Kris Van Dijck* beklemtoont dat in de herstructureringsoperatie van het secundair onderwijs grote aandacht besteed moet worden aan het TSO/BSO. In deze richtingen wordt men met veel problemen geconfronteerd – onder meer motivatie van leerlingen, schoolmoeheid en dergelijke – wat in vele gevallen het gevolg is van een verkeerde oriëntering. Leerlingen worden te vlug naar een hoger niveau georiënteerd en komen dikwijls pas na veel mislukkingen en trapsgevijs via het ASO in het TSO/BSO terecht, wat aanleiding geeft tot frustraties. De leerkrachten die in deze richtingen werken staan dikwijls voor grote problemen.

– Mevrouw *Marleen Vanderpoorten* verklaart dat de 'afvalbak-cultuur' die nog steeds bestaat ten aanzien van deze onderwijsvormen grondig zou moeten worden aangepast. Hoewel hiertoe reeds pogingen werden ondernomen in het verleden, is men hiertoe nooit geslaagd. Wat is hiervan de reden ? De spreker voegt er nog aan toe dat de oorspronkelijke bedoelingen van het inrichten van een zevende BSO, namelijk het behalen van een diploma SO en mogelijkheid tot doorstroming naar het HOBV, zijn doel voorbij geschoten is

– Ook de heer *Jos De Meyer* pleit voor een herwaardering van het TSO en BSO. Ter gelegenheid van de hervorming van het secundair onderwijs moet een einde gesteld worden

aan het watervalsysteem. Hierbij moet men aanvaarden dat TSO- en BSO-afdelingen steeds duurder zullen blijven dan ASO-afdelingen. Enerzijds omwille van de uitrusting, anderzijds omwille van het hoger aantal lestijden.

– De *minister* erkent dat men er tot nu toe niet in geslaagd is het TSO/BSO te herwaarderen. Dat is een moeilijk gevecht, dat nog extra wordt bemoeilijkt door het feit dat men in het ASO gemakkelijke richtingen is gaan creëren die hier in feite niet thuishoren, maar wat wel tot gevolg heeft dat minder leerlingen voor het TSO kiezen. Anderzijds is er nog steeds de negatieve appreciatie van het TSO/BSO bij het publiek, wat ouders maar ook PMS-centra tot een verkeerde oriëntering aanzet. Vanaf het moment dat de scholen in een samenwerkingsverband opgenomen zijn, zal het oriënteringsbeleid wellicht verbeteren omdat het risico om leerlingen aan een andere school te verliezen zal afnemen.

Naar de heer René Swinnen toe ontkent hij dat de beleidsbrief een meerwaarde zou willen toekennen aan het ASO. Men opteert wel voor een goede oriëntering na het lager onderwijs, om het cascade-effect van het systematisch verlagen van niveau te kunnen voorkomen.

f) *Inspraakcultuur*

– De heer René Swinnen betreurt dat er in de beleidsbrief niet gesproken wordt over inspraakcultuur. Hieronder verstaat hij het streven naar een gelijke vorm van inspraak over de netten heen. Hij hecht hieraan groot belang omdat het medebepalend is voor de gelijke behandeling van de verschillende netten. Bestaan er plannen om deze idee in het kader van de hervorming van het secundair onderwijs te realiseren, en dit naar analogie met de inspraakorganen die in HOBU-decreet zijn ingeschreven ?

– De *minister* beaamt dat er in het kader van het decreet op het secundair onderwijs het grootste belang aan de uitbouw van de inspraakorganen gehecht zal moeten worden, en dit naar analogie met het HOBU-decreet.

3. Varia

– De heer Roland Deswaene vraagt meer aandacht voor aids- en drugspreventie op de scholen. Hij verwijst ter zake naar het voorstel van decreet dat hijzelf en Etienne De Groot tijdens de vorige legislatuur hebben ingediend (Stuk429(1993-1994)-Nr.1) en waaraan de commissie voor onderwijs tot grote teleurstelling van de auteurs slechts één vergadering heeft gewijd. Het probleem is vandaag echter prangender dan ooit, en de spreker vraagt dan ook dat de minister zelf met een initiatief zou komen. Het decreet op de eindtermen zou hiertoe een goede aanleiding kunnen vormen. De spreker wijst er ook op dat er nog steeds scholen bestaan waar deze thematiek zich om prestigeredenen nog steeds in de taboesfeer bevindt.

– De *minister* antwoordt dat ter zake reeds veel initiatieven lopende zijn, en dat men niet de indruk mag geven dat onderwijs hier aan de zijlijn blijft staan.

D. Hogescholen en universiteiten

1. Hogescholendecreet

– Volgens de heer Ludo Sannen is het wenselijk dat er een evaluatie komt van het HOBU-decreet, onder meer van het aspect enveloppefinanciering. Ook het element studiebelas-

ting en taakbelasting moet in die evaluatie opgenomen worden. Recente studies bij de universiteiten tonen aan dat dit erg slordig gebeurt en erg onevenwichtig. In die zin is het gevaarlijk om tot verschillende betalingssystemen voor personeel al naargelang hun taak en inzet te komen. Iets wat ook voor het secundair onderwijs vooropgesteld wordt. Hier valt eerst meer werk verricht te worden opdat er meer correcte en evenwichtige systemen kunnen opgesteld worden en een juiste evaluatie mogelijk is.

De spreker vraagt tevens wie de rekeningen van de hogescholen controleert, nu deze een grote mate van autonomie hebben verworven. Volgens de spreker is het belangrijk dat het Rekenhof deze controle uitvoert.

– De *minister* antwoordt dat het nog te vroeg is voor een globale evaluatie van het HOBUD-decreet. Deze evaluatie zal er komen in 1997.

Wat de rekeningen betreft, antwoordt de minister dat deze in eerste instantie gecontroleerd worden door de regeringscommissarissen bij de hogescholen. Het spreekt vanzelf dat het Rekenhof zijn controlerend werk kan doen. Hij verwacht dat het Rekenhof hierover contact met de minister zal opnemen.

2. Rationele inrichting van de universiteiten

– De heer *Ludo Sannen* noteert dat de universiteiten aangezet zullen worden om te streven naar zwaartepuntvorming inzake onderwijs en onderzoek. Versnippering moet tegengegaan worden, stelt de minister. Dat lijkt de spreker correct en noodzakelijk opdat het universitair onderwijs op internationaal en Europees niveau competitief zou blijven. Bij deze sanering mag men echter niet zomaar vertrekken van de bestaande situatie maar moet men ook ruimte laten voor creativiteit en inventiviteit, voor initiatieven die nieuwe wegen bewandelen. De kwaliteit van onze universiteiten is niet gebaat met een status quo en ook niet a priori met het versterken van de traditionele oude universiteiten. Deze universiteiten, die internationale samenwerking voorop stellen wapenen zich het best voor de toekomst. In dit verband is de spreker van mening dat het initiatief van het L.U.C. en de Rijksuniversiteit van Limburg in Nederland om uiteindelijk te komen tot een echte Europese universitaire samenwerking, die de landsgrenzen overstijgt en de internationale dimensie in haar structuur en studie-aanbod incalculeert, een initiatief is dat alle steun verdient.

Volgens dezelfde spreker verraadt de bemerking in de tekst dat grensoverschrijdende universitaire samenwerking geen aanleiding mag zijn voor een nog verdergaande versnippering of een bijkomende overlapping van het aanbod, een conservatieve benadering van het universitair landschap. Het zou niet wenselijk zijn het universitair aanbod enkel te benaderen vanuit de grenzen van dit kleine Vlaanderen. Alsof een aanbod in Maastricht geen studieaanbod is voor een groot deel van Vlaamse studenten. Nieuwe samenwerkingsverbanden, ook internationaal, mogen niet geremd worden door oude soms verstarde universitaire structuren. De spreker vindt deze restrictie dan ook totaal ongepast. Wel is hij het met de minister eens dat ook nieuwe universiteiten en universitaire samenwerking ingeschakeld moeten worden in een proces van een evenwichtig zwaartepuntvorming inzake onderwijs en onderzoek.

– In het verlengde van zijn pleidooi voor een grondige rationalisering van het onderwijslandschap, pleit de heer *Chris Vandenbroeke* voor één Universiteit Vlaanderen (cf. II.A.1.)

– De *minister* antwoordt dat er inderdaad een te grote versnippering van het universitair onderwijs bestaat. De ervaring heeft ondertussen geleerd dat de universiteiten niet erg geneigd zijn om zelf in het aanbod te saneren ; de opvolging van het rapport van de visitatiecommissie geologie is in dat verband veelzeggend. Daarom is de minister verheugd dat hij ere-rector Dillemans van de K.U.Leuven bereid heeft gevonden om de versnippering van het universitair landschap te bestuderen, en een proeve van optimalisering voor te leggen. De minister waarschuwt meteen dat men zich geen illusies moet maken over de resultaten van deze moeilijke opdracht. De universiteiten lijden blijkbaar aan een soort programmatie 'drift' en het zal niet eenvoudig zijn om daar op korte termijn verandering in te brengen. Toch gaat de minister er van uit dat de huidige versnippering omgebogen moet worden, en hij hoopt dus dat ook de universitaire wereld naar meer wijsheid zal evolueren.

Wat het idee van de Universiteit Vlaanderen betreft, is de minister van mening dat deze denkpiste momenteel een zuiver intellectuele denkpiste is, die politiek niet haalbaar is.

Inzake de samenwerking met Nederland, stelt de minister dat er eerst gesprekken aangeknoopt moeten worden over de curriculae. Want niet alle curriculae in Nederland zijn evenwaardig aan de Vlaamse. En de minister is ook niet bereid om de curriculae zonder meer gelijkwaardig te verklaren. Dat weet Nederland, maar blijkbaar wil het ter zake geen inspanningen leveren. Daarom is het denken over een Vlaams-Nederlands onderwijsveld momenteel niet haalbaar.

3. Overgang secundair naar hoger onderwijs

– De heer *Ludo Sannen* noteert dat het secundair onderwijs volgens de beleidsbrief de taak heeft om voor te bereiden op het hoger onderwijs. Wat wordt daar juist mee bedoeld ? De spreker verwijst in dit verband ook naar de opmerking in verband met de beperking van studierichtingen, die doorstroming mogelijk maken. De minister spreekt van een meer gerichte aanpak in de laatste jaren van het secundair onderwijs. Dit gekoppeld aan mogelijke toegangsexamens voor bepaalde studierichtingen houdt volgens de spreker een groot gevaar in. Principeel moeten wij ervan uitgaan dat het ASO een zo breed mogelijke opleiding moet zijn. Specialisatie hoort niet thuis in dit onderwijs en moet zolang mogelijk uitgesteld worden. Anders zouden wij terug naar af gaan ; een belangrijke verworvenheid van het Vlaamse onderwijs is immers de grote soepelheid om te kunnen deelnemen aan het hoger onderwijs.

De spreker wil nog eens duidelijk stellen dat de verplichte toegangsproof voor de studenten die voor arts willen studeren volgens hem geen middel tot oriëntering is, en evenmin dient om de slaagkansen te verhogen, zoals de minister beweert. Het is volgens hem een zuivere numerus clausus. De minister wil er immers het aantal studenten mee beperken. Andere uitleg is intellectueel oneerlijk. De minister weet zelf ook wel dat de slaagpercentages in de medische faculteit veel hoger liggen dan in andere faculteiten en dus niet als eerste nood heeft aan een oriënterende toegangsproof.

De spreker is tegen het principe van de toelatingsproef gekant omdat ze een specialisatie in het secundair onderwijs, een dynamiek van specialisatie in het secundair onderwijs op gang gaat brengen, en dat vindt hij een gevaarlijke evolutie.

– De heer *Pieter Huybrechts* noteert dat er een ruim debat over de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs op gang gebracht zal worden. Hoe en wanneer zal dat concreet gebeuren ? Wat bedoelt de minister met 'een meer ge-

richte aanpak in de laatste jaren van het secundair onderwijs' ?

– De heer *René Swinnen* noteert dat de universiteiten hun inspanningen moeten vergroten om de slaagkansen van de studenten te vergroten. Betreft het hier een verwijzing naar het zogenaamde tienpuntenprogramma, en zo ja, welke zijn hiervan de concrete resultaten ? Moet men evolueren naar een verplichte oriënteringsproef voor alle richtingen ?

– De *minister* antwoordt dat het gesprek waarnaar de heer Pieter Huybrechts verwijst momenteel in de VLOR gevoerd wordt.

Wat de 'meer gerichte aanpak' betreft, is de minister van mening dat men op het einde van het secundair onderwijs meer oog zou moeten hebben voor de verdere oriëntatie, en dat op verschillende vlakken. In de eerste plaats komt het nog te veel voor dat studenten voor beroepsopleidingen kiezen, waarvan men bijna zeker weet dat de tewerkstellingskansen gering zijn. Dat betekent niet alleen een hoge kost voor de gemeenschap, maar voor de betrokken student wellicht ook een maatschappelijk probleem, namelijk werkloosheid. Daarnaast is er het feit dat té veel studenten met een onaan- gepaste vooropleiding universitaire studies aanvangen, wat dan resulteert in de hoge faalpercentages in de eerste kandidatuur. De minister is dan ook van mening dat het debat over de lage slaagpercentages voor een stuk een vals debat is : indien men weet dat een groot aantal studenten bijna kansloos aan de universiteit begint, en men dit maatschappelijk aanvaardt omdat jongeren hiermee een levenservaring opdoen, moet men consequent blijven en de lage slaagpercentages erbij nemen. Ten slotte is de minister van mening dat nog te weinig studenten hun universitaire studies afstemmen op hun secundaire vooropleiding. De minister is van mening dat ook dit gegeven een belangrijke verklaring voor het lage slaagpercentage in de eerste kandidatuur biedt. Hij besluit dat hij geen passende oplossingen heeft, maar hij verzet zich om deze redenen wel tegen de eenduidige wijze waarbij men telkens zegt dat er te veel studenten falen. De beschreven mechanismen liggen immers aan de basis ervan. De minister stelt zich dan ook de vraag of de mechanismen zelf niet in vraag gesteld moeten worden.

– De heer *Ludo Sannen* is van mening dat dat niet aange- wezen is. Hij maakt zich geen zorgen over de hoge instroom in het hoger onderwijs, omdat hij ervan uitgaat dat iedereen de kans moet krijgen hoger onderwijs te volgen. Hij voegt eraan toe dat hij uit eigen ervaring kan getuigen dat de oriën- tatie van laatstejaarsstudenten een moeilijke aangelegenheid is. Van sommige studenten gaat men ervan uit dat ze zonder problemen zullen slagen aan de universiteit, terwijl een jaar later het omgekeerde blijkt. Van andere studenten vermoedt men dat hun slaagkansen beperkt zijn, en toch blijken deze studenten met succes hun eerste kandidatuur af te leggen.

– De *minister* herhaalt dat hij mee wil gaan in deze redene- ring, op voorwaarde dat men de lage slaagcijfers er bijneemt, en men hierover geen klaagzangen houdt. Wat de toelatings- proef betreft, kan verwezen worden naar het begrotingsver- slag 1996 (Stuk 15(BZ1995)-10 G, pp. 30-31).

4. Varia

– De heer *Ludo Sannen* verklaart dat hij tot de vaststelling is gekomen dat de financiële controle op de universiteiten te wensen over laat. De oorzaak ligt niet bij de universiteiten, zij leveren op tijd hun rekeningen binnen. Maar de minister volgt de regels hieromtrent niet. Voor 31 december moeten de rekeningen ingediend worden bij het Rekenhof. Sinds het

nieuwe decreet op de universiteiten 1991 is er geen rekening meer terecht gekomen bij het Rekenhof. Aan deze nalatigheid moet een einde komen.

– De *minister* antwoordt dat hij geen weet heeft van het door de heer Ludo Sannen beschreven probleem, maar dat hij het alleszins zal laten onderzoeken. De minister weet wel dat de universiteiten meestal te laat zijn met hun begroting.

E. Volwassenenonderwijs

– De heer *Jos De Meyer* merkt op dat het woordje 'moet' in de wending 'dit impliceert dat rationele ordening en uitbouw van het volwassenenonderwijs netoverschrijdend moet worden gerealiseerd' vervangen moet worden door het woordje 'kan'. Rekening houdend met de grondwettelijke vrijheid van onderwijs is het woord 'moet' hier verkeerd gekozen.

– De heer *Ludo Sannen* is blij vast te stellen dat de minister in zijn beleidsbrief voor een netoverschrijdende aanpak van de hervorming van het volwassenenonderwijs en de permanente vorming opteert. Hij vraagt zich echter af in welke mate de VDAB en de middenstandsopleidingen willen meewerken aan deze hervorming en rationalisering. Hoever staat het trouwens met de werkgroep HORIZON die in de schoot van het kabinet van minister-president Luc Van den Brande in dit verband opgestart zou zijn ? Hoe is deze werkgroep samengesteld ? Wat is de timing, die ze zichzelf opgelegd heeft ?

– De heer *Pieter Huybrechts* vraagt hoe de minister zijn optie, namelijk een netoverschrijdende rationalisering van het volwassenenonderwijs, verzoent met de vrije keuze ?

– De *minister* beaamt de opmerking van de heer Jos De Meyer, en inzake de rationalisering van het volwassenenonderwijs verklaart hij dat er inderdaad plannen zijn om een nieuwe werkgroep onder leiding van de minister-president te installeren om de verschillende initiatieven te coördineren. Momenteel bestaat die werkgroep echter nog niet.

F. Niveau-overschrijdende beleidslijnen

1. ARGO

In dit verband dient verwezen naar de interventies van de heren Freddy Sarens, René Swinnen en Jos De Meyer en het antwoord van de minister onder punt A.4,a.

2. PMS-centra

– Mevrouw *Marleen Vanderpoorten* verklaart in de eerste plaats dat haar fractie ontstemd is over het feit dat de vrije PMS-centra reeds een schrijven ontvingen van de onderwijs-cel met redelijk concrete gegevens over te verwachten wijzigingen in het PMS-landschap, terwijl de PMS-centra van het gemeenschapsonderwijs voorlopig nog het raden hebben naar mogelijke veranderingen. De spreker vraagt of de minister hiervan op de hoogte was.

Vervolgens noteert de spreker dat de PMS-centra in de toekomst aan zullen sluiten bij de grotere autonomie en schaalvergroting van de scholen. De scholen zouden instaan voor eerstelijnszorg, de PMS-centra voor tweedelijnszorg. Volgens de fractie van de spreker is het ene nochtans moeilijk met het andere te rijmen, aangezien wellicht van personeelsuitbreiding geen sprake zal zijn en tweedelijnszorg zoveel arbeidsintensiever en persoonlijker is dan de eerstelijnszorg.

Advies en oriëntatie van leerlingen komt op deze manier uitsluitend aan de delibererende klasseraad toe. Nu al constateert men al te vaak dat deze klasseraad geneigd is zijn beslissing en/of advies te laten afhangen van een stijgende of dalende trend in de schoolpopulatie, en dat werkt niet altijd in het voordeel van de leerling, voor wie het aanvullend advies van het PMS heilzaam kan zijn.

De spreker merkt tevens op dat het schoolopbouwwerk voorlopig nog geen plaats heeft gevonden in het geheel van zorgverbreding, kansarmoede-beleid, emancipatie van migrantenouders, terwijl het ook niet in het takenpakket van de PMS-centra thuishoort.

– De *minister* antwoordt dat het onderscheid tussen eerste- en tweedelijnszorg overgenomen werd van de VLOR, die dat na lange discussies onder leiding van professor Heene geadviseerd heeft. Hierbij gaat de VLOR ervan uit dat de PMS-centra, gegeven hun huidige omkadering, onmogelijk een volwaardige eerstelijnszorg voor de ganse breedte van het veld kunnen garanderen. Volgens de VLOR is de klasseraad daar beter voor geschikt. De minister beaamt dat de klasseraad soms de neiging heeft om te oriënteren in functie van de trend van de schoolpopulatie. De bedoeling van de samenwerkingsverbanden in het secundair onderwijs, waar dan de verschillende vormen van secundair onderwijs in zouden zitten, is juist om die vicieuze trend een beetje te ontzenuwen, omdat er dan geen belang meer is om specifiek door te sturen. Zoals de VLOR is de minister van mening dat de tweede lijnszorg minder arbeidsintensief is. Omdat deze zorg op de begeleiding van bepaalde leerlingen is gericht, betreft het hier een kleinere populatie, en kan men zich daar ook meer mee bezig houden.

Het is niet direct de bedoeling om het schoolopbouwwerk te integreren in de PMS-centra. Wel zou de oefening gebeuren om PMS/MST in een geheel te brengen.

De minister heeft geen overzicht van de brieven die de onderwijscel verstuurt, maar hij is het ermee eens dat het geciteerde voorval deze cel niet tot eer strekt als zou blijken dat het inderdaad gebeurd is. Hij zal de betrokkenen hierover aanspreken.

3. Kwaliteitsbewaking

– De heer *Jos De Meyer* vraagt wat onder een schoolwerkplan wordt verstaan, en wat de verhouding is tot het pedagogische project. De *minister* antwoordt dat de schoolwerkplannen de uitdrukking zijn van de autonomie van elke school, binnen de perken gesteld door de eindtermen en het leerplan. De schoolwerkplannen moeten aan de ouders, de leerlingen, de lokale gemeenschap en als het ware aan de hele maatschappij bekend gemaakt worden. Door het schoolplan maakt de school immers haar eigenheid bekend. Dat is de vertaling van het pedagogisch project, en wat men precies doet op die school. Daaruit blijken ook de eigen accenten – dus naast de opgelegde eindtermen – van het net en van de school, want die kan men anders niet kennen.

– De heer *Ludo Sannen* vraagt of in het kader van de voorbereiding van de eindtermen secundair onderwijs afwijkende en vernieuwende onderwijsprojecten toegelaten zullen worden. De spreker denkt met name aan de specifieke situatie van de methodescholen. De *minister* antwoordt dat hij het antwoord op deze vraag overlaat aan het parlement. De minister is wel van mening dat behoedzaamheid aangewezen is, omdat hiermee vele poorten voor afwijkingen worden opengezet.

4. Leerplichtcontrole

– Mevrouw *Marleen Vanderpoorten* vindt het positief dat de controle op de leerplicht en het spijbelen verder wordt gezet. Zij vraagt echter speciale aandacht voor de leerplichtcontrole bij migrantenmeisjes vanaf 16 jaar.

– De *minister* beaamt dat de verscherping van de controle op de leerplicht verder gezet wordt. Vanaf dit schooljaar wordt met het rijksregisternummer gewerkt, waardoor nagegaan kan worden wie niet of eventueel dubbel ingeschreven is.

Wat de naleving van de leerplicht betreft, is de minister van mening dat er meer naar actieve samenwerking met de scholen gestreefd moet worden. Dat zal ook de bureaucratisering van het probleem, waarbij de school vlug geneigd is een dossier te sluiten, tegengaan. De grootste opdracht bestaat erin de oorzaak van het spijbelen op te sporen. Uit een recent onderzoek van het spijbelen in het Brusselse, blijkt dat de oorzaken van het spijbelen mijlenver uit elkaar kunnen liggen. Dat gaat van zuiver privé-redenen, over typische schoolredenen, naar zuiver maatschappelijke situaties die aanleiding geven tot spijbelen. Dat betekent meteen dat een lineaire aanpak van het probleem niet aangewezen is, en hier ligt een grote taak voor de scholen.

– De heer *Joris Van Hauthem* vraagt waarom men ook het rijksregisternummer opvraagt van kleuters, waarvoor de leerplicht eigenlijk nog niet geldt. De *minister* antwoordt dat men hiermee een zo vroeg mogelijke volledigheid van het dossier nastreeft. Tegelijk kunnen dubbele inschrijvingen opgespoord worden.

5. Diverse beleidsopties

a) *Inspraakcultuur*

– Mevrouw *Marleen Vanderpoorten* is van mening dat de inspraakcultuur vooral tot uiting komt in de lorgo's en de participatieraden. De fractie van de spreker vraagt dat de ouders en de leerkrachten in de participatieraden dezelfde inspraakmogelijkheden zouden krijgen als in de lorgo's. Volgens de spreker is het niet verantwoord dat leerkrachten die kandidaat willen zijn voor de participatieraad, lid moeten zijn van een representatieve vakbond.

De *minister* antwoordt dat hij de participatieraden krachtens de Grondwet niet meer inspraakmogelijkheden kan opleggen.

b) *Brussel en de rand*

– De heer *Joris Van Hauthem* is van mening dat men met het Nederlandstalig onderwijs in Brussel de verkeerde richting uitgaat. Ook deze beleidsbrief bezondigt zich daaraan. Men gaat ervan uit dat het Nederlandstalig onderwijs aantrekkelijk gemaakt moet worden door middel van gunstnormen, maar deze politiek is volgens de spreker achterhaald en dient het goede doel al lang niet meer. De bedoeling om het Nederlandstalig onderwijs open te stellen voor anderstaligen, met campagnes die door de NCC opgezet waren, hadden een goede bedoeling, namelijk de troeven van de meertaligheid uitspelen met de achterliggende bedoeling, en dat werd ook zo geformuleerd, om de verfransing te keren. Als men ziet waar men anno 1995 staat, dan stelt de spreker echter formeel dat de situatie uit de hand gelopen is, en dat er heel wat Brusselse Vlaamse scholen klassen hebben waar nog 10% Nederlandstalige kinderen zitten en al de rest, hetzij uit meer-

talige hetzij uit eentalig Franstalige gezinnen komt. De spreker beseft dat de schooldirecties hoe dan ook pogingen blijven ondernemen om anderstaligen aan te trekken om hun cijfer te behalen maar het aantal, het aandeel van kinderen uit Nederlandstalige, Vlaamse gezinnen in dat Vlaams onderwijs in Brussel daalt gestaag. Scholen met 20 tot 30% anderstaligen zijn geen uitzondering meer. Het systeem wordt dus contraproductief want op die manier gaan de Nederlandstalige scholen feitelijk verfransen. Bovendien daalt het niveau van het onderwijs. Volgens de spreker is deze evolutie alarmierend omdat men tot een situatie gaat komen dat Nederlandstalige scholen in Brussel nog wel het predikaat Vlaams dragen, terwijl de vlag de lading niet meer dekt, en de Vlaamse kinderen meer en meer naar de randgemeenten gedreven worden. De spreker vraagt zich dan ook af of men niet in de richting van een soort maximumnorm voor Franstaligen moet denken. De spreker kondigt aan de problematiek in het kader van een interpellatie verder te zullen uitwerken.

– Hierbij aansluitend vestigt de heer *Gilbert Vanleenhove* de aandacht op de situatie van het Nederlandstalig onderwijs in de taalgrensgemeenten. In gemeenten als Meseen en Spiere-Helkijn worden de gemeenten geconfronteerd met een groot aanbod van Franstalige leerlingen, wat een enorme belasting voor het gemeentelijk onderwijs én voor de betrokken leerkrachten is omdat er geen extra omkadering is voorzien.

– De *minister* is het ermee eens dat het systeem waarbij voor het Nederlandstalig basisonderwijs in Brussel gunstnormen toegekend worden, herbekeken moet worden. Voor het secundair onderwijs moet men over de netten heen samen gaan zitten en proberen een ernstig aanbod te formuleren. Het probleem waarover de heer Joris Van Hauthem sprak situeert zich echter voornamelijk op het vlak van het basisonderwijs. De minister verklaart dat zijn administratie momenteel kaarten maakt met de inplanting van Vlaamse scholen in Brussel en de randgemeenten om de problematiek van het Nederlandstalig onderwijs verder te analyseren. Hij is van mening dat het probleem zich al voor een stuk zou oplossen indien de Nederlandstalige scholen zich ook als dusdanig zouden profileren.

Wat de toestand in de taalgrensgemeenten betreft, is de minister het ermee eens dat de toestroom van Franstaligen geen tijdelijk fenomeen is zoals aanvankelijk gedacht, maar duidelijk een permanent karakter vertoont. De minister verklaart dat de regering specifieke maatregelen zal moeten nemen.

c) *Leerlingenvervoer*

– Verwijzend naar de laatste zinnen van deze paragraaf, verklaart mevrouw *Marleen Vanderpoorten* dat men er zich voor moet hoeden om de kost van het leerlingenvervoer door te schuiven naar de gemeenten.

De *minister* antwoordt dat er momenteel gemeenten zijn die misbruik maken van het leerlingenvervoer dat ze organiseren. Dat is een vorm van niet eerbare concurrentie. De minister betwijfelt of de denkpiste van het opnemen van het leerlingenvervoer in de lijst van de sociale voordelen wel de goede weg is om deze misbruiken te bekampen, maar het is alleszins een signaal naar de gemeenten toe.

– De heer *Gilbert Vanleenhove* verklaart dat de topman van De Lijn, de heer Van Wezemaal, verklaard zou hebben dat De Lijn bereid zou zijn om het leerlingenvervoer over te nemen.

De *minister* antwoordt dat hij tot nu steeds het tegenovergestelde heeft vernomen, namelijk dat De Lijn hiertoe niet bereid zou zijn. In de eerste plaats omdat de kostprijs hoger zou liggen, in de tweede plaats omdat de bussen van De Lijn vlugger afgeschreven worden dan deze van onderwijs en ten derde omdat de vraag betrekking heeft op de piekmomenten. De minister voegt er echter aan toe dat er in bepaalde regio's wel degelijk samenwerkingscontracten tussen scholen en De Lijn zijn afgesloten, met goed gevolg. Hij denkt hier bijvoorbeeld aan Deinze. De minister vermoedt dan ook dat de uitslatingen van de heer Van Wezemaal naar deze succesvolle experimenten verwijzen. Persoonlijk is de minister er van overtuigd dat van dergelijke regionale aanpak meer verwacht kan worden dan van een centrale, waarbij De Lijn gans Vlaanderen zou moeten bedienen.

De minister voegt er nog aan toe dat het departement momenteel experimenteert met een enveloppesysteem voor het buitengewoon onderwijs, dat uiteindelijk het grootste deel van het leerlingenvervoer voor zijn rekening neemt. Hierbij krijgen de scholen een enveloppe die ze naar eigen inzicht kunnen besteden, met of buiten De Lijn.

d) Internaten

– De heer *Ludo Sannen* merkt op dat de minister in zijn beleidsbrief over een andere subsidiëring van de internaten spreekt, namelijk volgens de draagkracht van de ouders van de kinderen. De spreker vraagt zich af of de minister eraan denkt om hetzelfde systeem als dat van de studiebeurzen toe te passen ?

– De heer *Jos De Meyer* vraagt dat er vlug werk van deze beleidsintentie gemaakt zou worden.

– Volgens mevrouw *Marleen Vanderpoorten* is het positief dat er in de toekomst meer rekening zal gehouden worden met de draagkracht van de ouders voor wat internaatsleerlingen betreft. De reductie van studierichtingen en de vorming van regio's zou de vraag naar internaten echter kunnen doen toenemen. De grens voor overheidstussenskomst moet zodanig liggen dat voor alle leerlingen de vrije keuze gewaarborgd blijft.

– Ingaande op de vraag van de heer *Ludo Sannen*, antwoordt de *minister* dat hij momenteel nog geen antwoord op deze vraag kan geven. Onderwijs wordt geconfronteerd met vele uitdagingen, en het is onmogelijk om alle hervormingen tegelijkertijd te realiseren. Hij voegt er wel aan toe dat het systeem van de studiebeurzen een vrij exact systeem is gebleken, dat veel misbruiken heeft uitgebannen.

De minister beaamt de opmerking van mevrouw *Marleen Vanderpoorten*, namelijk dat de herstructurering van het secundair onderwijs een invloed op het aantal internaatsstudenten zou kunnen hebben. In voorkomend geval zal hier rekening mee gehouden moeten worden.

e) Scholenbouw

– De heer *Jos De Meyer* vraagt dat er ook van deze beleidsintentie vlug werk gemaakt zou worden. De *minister* antwoordt ook hier dat het onmogelijk is om alle beleidsopties onmiddellijk te realiseren.

Slothbeschouwing

– De heer *Ludo Sannen* vindt de zin 'De onderwijsoverheid maakt zich sterk dat de herkenbaar aanwezige weerstanden tegen deze veranderingsstrategie via sensibilisering, positieve waardering, overleg en onderhandeling zullen worden overwonnen' een 'rare' zin. Alsof de voorstellen sowieso goed zijn en de weerstand zinloos. De minister wil die weerstand overwinnen, de argumenten voor die weerstand zijn blijkbaar niet belangrijk. Dit getuigt van een soort keizer-kostermentaliteit : 'Ik weet het wel hoe het moet, de ander moet er enkel nog van overtuigd worden'.

De verslaggever,

Jos DE MEYER

De voorzitter,

Gilbert VANLEENHOVE

BIJLAGEN

Bijlage 1 : Onderbezetting studierichtingen Secundair Onderwijs

Afdeling	Frequentie	jongens	meisjes	totaal	lnn per graad
<u>Tweede graad ASO</u>					
Economie-menswetensch. ASO	68	307	325	632	9
Economie-moderne talen ASO	804	5600	8851	14451	18
Economie-wiskunde ASO	727	7265	5549	12814	18
Grieks-Latijn ASO	311	1066	1361	2427	8
Grieks-wiskunde ASO	70	197	195	392	6
Latijn-moderne talen ASO	509	1049	2076	3125	6
Latijn-wiskunde ASO	723	6626	6950	13576	19
Menswetensch.-mod. talen ASO	216	975	2422	3397	16
Moderne talen-wiskunde ASO	745	5147	6114	11261	15
Rudolf Steinerpedagogie ASO	4	115	156	271	68
Sport-wetenschappen ASO	83	688	420	1108	13
Yeshiva ASO	3	14	40	54	18
<u>Derde graad ASO</u>					
Economie-Moderne talen ASO	374	1980	3250	5230	14
Economie-Wiskunde ASO	317	1423	1171	2594	8
Economie-moderne talen ASO	376	2466	3657	6123	16
Economie-wiskunde ASO	324	1730	1338	3068	9
Grieks-Latijn ASO	292	650	967	1617	6
Grieks-wetenschappen ASO	41	52	54	106	3
Grieks-wiskunde ASO	90	212	192	404	4
Latijn-moderne talen ASO	531	1214	2434	3648	7
Latijn-wetenschappen ASO	423	1293	1591	2884	7
Latijn-wiskunde ASO	596	2804	2774	5578	9
Menswetenschappen ASO	261	1803	3785	5588	21
Moderne talen-wetenschappen ASO	531	1768	2322	4090	8
Moderne talen-wiskunde ASO	397	1272	1586	2858	7
Rudolf Steinerpedagogie ASO	4	78	90	168	42
Sport-wetenschappen ASO	83	557	328	885	11
Wetenschappen-wiskunde ASO	689	4846	3526	8372	12
Yeshiva ASO	4	30	17	47	12
<u>Tweede graad BSO</u>					
Bouw BSO	80	1162	4	1166	15
Brood- en banketbakkerij BSO	30	484	110	594	20
CV en san. installaties BSO	40	432	3	435	11
Diamantbewerking BSO	4	25	11	36	9
Elektrische installaties BSO	149	1746	24	1770	12
Gezins- en nijverh.tech. BSO	13	30	132	162	12
Goudsmiden BSO	2	12	11	23	12
Grafische technieken BSO	15	134	44	178	12
Haartooi BSO	135	127	1844	1971	15
Hotel BSO	58	967	676	1643	28
Houtbewerking BSO	326	3872	83	3955	12
Juweliërskunst BSO	2	11	5	16	8
Kantoor en verkoop BSO	352	1168	3703	4871	14
Kleding BSO	342	19	2389	2408	7
Landbouw BSO	10	57	7	64	6
Land- en tuinbouw BSO	18	209	30	239	13
Metaalbewerking BSO	351	5019	55	5074	14
Nijverheidstechnieken BSO	65	954	21	975	15

Afdeling	Frequentie	jongens	meisjes	totaal	ln per graad
Paardrijden en -verzorg. BSO	2	14	32	46	23
Personenzorg BSO	377	204	5242	5446	14
Publiciteit en etalage BSO	40	257	416	673	17
Reclame en decoratie BSO	4	17	52	69	17
Riet- en vlechtwerk BSO	2	5	2	7	4
Rijn- en binnenvaart BSO	2	28	2	30	15
Schild. en decor. techn. BSO	43	351	132	483	11
Schoeisel BSO	1	4	0	4	4
Slagerij en vleesw.ber. BSO	14	207	25	232	17
Steen- & marmerbewerking BSO	2	12	0	12	6
Textielproductie BSO	6	28	5	33	6
Tuinbouw BSO	32	412	50	462	14
Uurwerkmaken BSO	3	11	4	15	5
Verkoop en etalage BSO	96	113	1070	1183	12

Derde graad BSO

Autotechnieken BSO	157	1625	20	1645	10
Bloemsierkunst BSO	5	20	18	38	8
Bouw BSO	72	743	2	745	10
Bouwplaatsmachinist BSO	5	44	1	45	9
Brood- en bank. en conf. BSO	30	395	87	482	16
Carrosserie-plaatbew. BSO	68	587	7	594	9
Centrale verwarming BSO	22	126	4	130	6
Centr.verw. en san. inst BSO	83	755	4	759	9
Decoratie BSO	3	18	24	42	14
Diamantbewerking BSO	6	19	10	29	5
Drukvoorbereidingstechn. BSO	4	102	68	170	43
Druk- en afwerkingstechn BSO	8	96	23	119	15
Elektrische installaties BSO	154	1486	18	1504	10
Etalage BSO	14	16	111	127	9
Gezins- & sanitaire hulp BSO	221	96	2248	2344	11
Glasinstrumentenbouw BSO	2	10	3	13	7
Grafische technieken BSO	16	138	31	169	11
Groepskoken BSO	25	40	160	200	8
Haartooi BSO	132	86	1329	1415	11
Haventechnieken BSO	4	41	2	43	11
Hotel BSO	40	629	450	1079	27
Hotel-keuken BSO	15	219	106	325	22
Hotel-restaurant BSO	13	40	41	81	6
Houtbewerking BSO	162	1939	25	1964	12
Houtbewerking-meubelmak. BSO	68	339	14	353	5
Houtbewerking-schrijnw. BSO	60	344	3	347	6
Houtbewerking-snijwerk BSO	4	18	2	20	5
Hout- en metaalconstr. BSO	3	25	0	25	8
Industriële plaatbew. BSO	2	11	0	11	6
Juwelierskunst BSO	4	62	59	121	30
Kantoor BSO	319	1235	3731	4966	16
Kinderverzorging BSO	99	69	2503	2572	26
Kleding-confectie BSO	40	1	293	294	7
Kleding-verkoop en ret. BSO	286	7	1816	1823	6
Koelinstallaties BSO	19	165	2	167	9
Kunststofverwerking BSO	3	14	0	14	5
Landbouw BSO	24	142	8	150	6
Land- en tuinbouw BSO	6	60	11	71	12
Lassen-constructie BSO	152	1185	14	1199	8
Maatkleding heren BSO	2	0	22	22	11

Afdeling	Frequentie	jongens	meisjes	totaal	lnn per graad
Metaalbewerking BSO	68	332	8	340	5
Muziekinstrumentenbouw BSO	2	15	3	18	9
Organisatiehulp BSO	60	20	459	479	8
Paardrijden en -verzorg. BSO	4	14	26	40	10
Publiciteitsgrafiek BSO	37	266	348	614	17
Reclame BSO	7	27	46	73	10
Riet- en vlechtwerk BSO	2	2	1	3	2
Rijn- en binnenvaart BSO	2	22	0	22	11
Sanitaire installaties BSO	10	77	0	77	8
Scheepsbouw BSO	1	4	0	4	4
Schilder- en dec. techn. BSO	38	233	119	352	9
Schoeisel BSO	2	2	2	4	2
Slagerij en verinkl. ger. BSO	14	198	18	216	15
Steen- en marmerbewerk. BSO	2	12	0	12	6
Textielproductie BSO	6	34	5	39	7
Tuinbouw BSO	39	422	61	483	12
Tweew en licht verbr mot BSO	6	54	0	54	9
Uurwerkmaken BSO	4	23	9	32	8
Verkoop en etalage BSO	137	185	1290	1475	11
Vrachtwagenchauffeur BSO	10	245	19	264	26
Werktuigmachines BSO	92	660	11	671	7

Tweede graad KSO

Architecturale kunsten KSO	14	139	80	219	16
Artistieke opleiding KSO	12	81	90	171	14
Audiovisuele kunsten KSO	3	23	18	41	14
Ballet KSO	2	8	18	26	13
Beeldende kunsten KSO	68	460	772	1232	18
Beeld. en archit. vorm. KSO	24	251	270	521	22
Dans KSO	2	0	12	12	6
Muziek KSO	12	57	65	122	10
Muzische vorming TSO	2	19	40	59	30
Woordkunst-drama KSO	8	36	77	113	14

Derde graad KSO

Architecturale kunst KSO	14	120	82	202	14
Architecturale vorming KSO	18	139	102	241	13
Artistieke opleiding KSO	10	81	95	176	18
Audiovisuele kunst KSO	4	41	25	66	17
Audio-visuele vorming KSO	6	33	33	66	11
Ballet KSO	2	12	15	27	14
Beeldende vorming KSO	22	76	156	232	11
Binnenhuiskunst KSO	12	60	79	139	12
Dans KSO	2	1	10	11	6
Industriële kunst KSO	2	14	3	17	9
Muziek KSO	11	58	82	140	13
Muzische vorming TSO	2	8	47	55	28
Toegepaste beeld. kunst KSO	42	196	331	527	13
Vrije beeldende kunst KSO	44	213	363	576	13
Woordkunst-drama KSO	8	44	71	115	14

Tweede graad TSO

Biotechniek TSO	35	436	124	560	16
Bio-esthetiek TSO	63	2	648	650	10

Afdeling	Frequentie	jongens	meisjes	totaal	ln per graad
Bouwtechnieken TSO	21	297	5	302	14
Brood- en banketbakkerij TSO	8	194	31	225	28
Chemie TSO	18	74	54	128	7
Chemie-voeding TSO	2	6	9	15	8
Dek TSO	8	37	0	37	5
Elektriciteit TSO	56	573	7	580	10
Elektromechanica TSO	266	5306	108	5414	20
Elektrotechnieken TSO	175	2677	45	2722	16
Fotografie TSO	6	59	61	120	20
Glastechnieken TSO	2	14	15	29	15
Grafische technieken TSO	26	374	149	523	20
Grafische wetenschappen TSO	8	115	37	152	19
Handel TSO	462	3822	5384	9206	20
Handel-talen TSO	260	1179	2860	4039	16
Hotel TSO	47	848	462	1310	28
Houttechnieken TSO	92	1270	20	1290	14
Hout- en bouwkunde TSO	35	490	17	507	14
Industriële wetensch. TSO	186	2934	154	3088	17
Landbouw TSO	12	74	14	88	7
Land- en tuinbouw TSO	16	175	47	222	14
Lich. opvoed. en sport TSO	38	714	408	1122	30
Matroos TSO	5	7	0	7	1
Mechanica TSO	31	198	3	201	6
Mechanische technieken TSO	198	2678	39	2717	14
Mode en kleding TSO	65	3	474	477	7
Motoren TSO	5	32	0	32	6
Slagerij en vleesw.ber. TSO	8	129	8	137	17
Sociale en techn. wet. TSO	296	761	5656	6417	22
Techniek-wetenschappen TSO	142	908	1169	2077	15
Textiel TSO	6	28	16	44	7
Textielprod. en -vered. TSO	8	27	11	38	5
Toerisme en onthaal TSO	86	269	874	1143	13
Tuinbouw TSO	34	465	82	547	16

Derde graad TSO

Apotheekhulp TSO	24	31	171	202	8
Autotechnieken TSO	81	897	19	916	11
Bijzondere jeugdzorg TSO	44	240	882	1122	26
Binnenhuisinrichting TSO	4	23	23	46	12
Biotechniek TSO	37	240	93	333	9
Boekhouden-informatica TSO	328	2020	1771	3791	12
Bouwkunde TSO	28	292	14	306	11
Bouwkundig tekenen TSO	15	125	40	165	11
Bouwtechnieken TSO	24	197	4	201	8
Brood- en banket en conf TSO	8	146	26	172	22
Chemie TSO	70	319	209	528	8
Chemie-voeding TSO	5	21	12	33	7
Drukvoorbereidingstechn. TSO	6	94	55	149	25
Druk- en afwerkingstechn TSO	2	27	10	37	19
Elektriciteit TSO	70	569	8	577	8
Elektromechanica TSO	204	2389	67	2456	12
Elektronica TSO	133	1275	37	1312	10
Elektrotechnieken TSO	167	2098	52	2150	13
Fijnmechanische techn. TSO	36	317	5	322	9
Fotografie TSO	10	72	109	181	18
Glastechnieken TSO	2	1	5	6	3

Afdeling	Frequentie	jongens	meisjes	totaal	ln per graad
Grafische technieken TSO	25	242	88	330	13
Grafische wetenschappen TSO	6	78	23	101	17
Haarverzorging TSO	6	1	25	26	4
Handel TSO	356	2451	3645	6096	17
Hotel TSO	45	491	369	860	19
Hotel-keuken TSO	2	29	13	42	21
Hotel-restaurant TSO	2	11	10	21	11
Houttechnieken TSO	81	680	4	684	8
Industriële informatica TSO	16	180	9	189	12
Industriële wetensch. TSO	178	1778	158	1936	11
Informatica TSO	30	171	28	199	7
Koel- en warmtechnieken TSO	14	117	1	118	8
Kunststoftechnieken TSO	11	81	3	84	8
Landbouw TSO	22	157	12	169	8
Land- en tuinbouw TSO	6	64	18	82	14
Lich. opvoeding en sport TSO	41	597	358	955	23
Mechanica TSO	74	530	12	542	7
Mechan. vormgevingstechn TSO	128	1285	22	1307	10
Mode en kleding TSO	71	2	454	456	6
Onthaal en public relat. TSO	48	137	674	811	17
Optiek TSO	6	27	23	50	8
Orthopedische technieken TSO	2	19	13	32	16
Papierfabricatietechn. TSO	1	3	0	3	3
Reclamatekenen TSO	2	16	16	32	16
Schoonheidsverzorging TSO	64	1	635	636	10
Secretariaat-talen TSO	256	719	2383	3102	12
Slagerij en vleesw.ber. TSO	8	82	2	84	11
Sociale en techn. wet. TSO	208	246	2840	3086	15
Tandtechnieken TSO	6	73	41	114	19
Techniek-wetenschappen TSO	121	547	943	1490	12
Telecommunicatie TSO	18	96	5	101	6
Textiel TSO	4	12	4	16	4
Textielontwerpen TSO	2	2	13	15	8
Textielproductie TSO	10	37	6	43	4
Textielveredeling TSO	2	3	2	5	3
Toerisme TSO	86	289	844	1133	13
Tuinbouw TSO	38	368	70	438	12
Verpleegaspiranten TSO	77	173	1140	1313	17
Vliegtuigtechnieken TSO	4	45	1	46	12
Voedingsnijverheid TSO	2	5	6	11	6

Bijlage 2 :

Onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot hervorming secundair onderwijs

1. Kwaliteit en financiering van het onderwijs

1.1 Project : Correctiemechanismen voor de financiering van het onderwijs in functie van zorgbreedte en schaalvergroting.

Duur : 2 jaar.

- * dhr. H. Cossey - KUL
- * dhr. J. Heene - UG
- * dhr. J.P. Verhaeghe - UG
- * mevr. C. Claeys - KUL
- * mevr. M. Douterlungne - KUL

Om de scholen effectief gebruik te laten maken van de groeiende autonomie die de overheid hen wil verlenen, moeten de scholen een voldoende schaal hebben. Uit onderzoek is echter gebleken dat de schaalgrootte een invloed heeft op de mate waarin kinderen zich in de school thuis en goed voelen. Om ondermeer samenwerkingsverbanden tussen scholen uit te bouwen, is er nood aan multidisciplinair onderzoek dat zich richt op het analyseren van de relatie tussen schaalgrootte en het welbevinden van de leerlingen, de schoolstructuur, de kwaliteitszorg en de zorgverbreding, het schoolmanagement, het personeelsbeleid, de kostprijs van leerlingen en opleidingen, de studie- en beroepsoriëntering van leerlingen, de samenwerkingsmogelijkheden met de beroepssectoren....

Het is belangrijk dat zowel pedagogische en sociologische als de economische en onderwijspolitieke (bvb. vrije schoolkeuze) aspecten van schaalgrootte bij het onderzoek worden betrokken. Men kan hiertoe samenwerking zoeken met het Nederlands onderzoek naar schaalgrootte.

Onderzoeksvragen die in dat verband met het oog op leveren van beleidssuggesties in principe beantwoord dienen te worden, zijn :

- (a) de basisfinanciering, aan alle scholen volgens dezelfde regels toegekend op basis van leerlingenaantallen en in het S.O. erkend onderwijsaanbod.
- (b) een voorwaardelijke extra financiering toegekend op basis van leerlingpopulatiekenmerken gekoppeld aan voorwaarden inzake inspanningen voor zorgverbreding.
- (c) een extra financiering ter vrijwaring van de vrije schoolkeuze.

1. Wat is de optimale c.q. reëel haalbare verhouding tussen financieringsluiken (a), (b) en (c); dit veronderstelt een antwoord op de vragen :

- 1a. Hoe groot dient de basisfinanciering minimaal te zijn?
- 1b. Wat wil/kan de overheid besteden aan de luiken (b) resp. (c)?

2. Wat zouden i.v.m. luik (b) de behoefte-criteria/indicatoren enerzijds en de inspanningsverplichtingen c.q. aanwendingscriteria/indicatoren anderzijds kunnen of moeten zijn?

3. Hoe wordt luik (c) geoperationaliseerd?

4. Hoe kunnen de elementen die op grond van de vragen 1 tot 3 worden aangeleverd geïntegreerd worden in een financieringsmodel? Welke parameters dienen daarbij opgenomen te worden? Welke gewichten dienen die parameters in het model te krijgen?

5. Tot welke verschuivingen inzake de verdeling van middelen zou het opgesteld financieringsmodel leiden in vergelijking met het actueel gehanteerde financieringsstelsel?

Inzake de parameters die in het model opgenomen worden en de gewichten die aan die parameters toegekend worden, kunnen verschillende opties geformuleerd worden waarvoor telkens door middel van een simulatie de resulterende verschuivingen onderzocht worden.

1.2 Project : Alternatieve financieringsvormen voor het basis- en het secundair onderwijs.

Duur : 2 jaar

* dhr. W. Nonneman - UFSIA

Momenteel past men in het basis- en secundair onderwijs een degressieve financiering toe die echter geen rekening houdt met de schoolpopulatie of met de inspanningen van de school voor zorgverbreding. Men kan echter overwegen dit systeem te vervangen door een (meer) lineaire financiering gekoppeld enerzijds aan een voorwaardelijke extra-financiering op basis van indicatoren van kansarmoede/-rijkdom en anderzijds aan een extra-financiering ter verzekering van de vrije keuze.

Daarvoor moet onderzocht worden of een bruikbare set van indicatoren van kansarmoede en kansrijkdom kan ontwikkeld worden en hoe inspanningen voor zorgverbreding kunnen vastgesteld of geëvalueerd worden. Het verdient aanbeveling dergelijke delicate problematiek in inter-universitair verband aan te pakken.

De bedoeling van dit onderzoeksproject bestaat erin :

1. Een aantal fundamentele uitgangspunten en veronderstellingen van het huidige systeem kritisch te evalueren.
2. Essentiële gevolgen van het huidige systeem bloot te leggen zoals graad van degressiviteit, globale kost van de vrije keuze, budgettaire kost van kleinschaligheid, verschillen in subsidie per leerling naargelang school en opleiding.

3. Praktische alternatieve financieringsmechanismen voor te stellen die beter beantwoorden aan een hedendaagse invulling van efficiëntie en billijkheid.

2. Project : De rol van de Inrichtende Machten in het schoolmanagement.

Duur : 2 jaar

* dhr. H. Van den Broeck- UG

* dhr. J. Verhoeven - KUL

* dhr. R. Vandenberghe - KUL

Met de autonomie van de scholen verandert ook de rol van de Inrichtende Macht. Zij moeten de grote beleidslijnen uit tekenen en de vaardigheden ontwikkelen om in dialoog met het personeel van de scholen hun rol van werkgevers volgens hedendaagse normen uit te bouwen. De rol van de Inrichtende Machten dient dan ook te worden geëvalueerd uitgaande van het concept "hedendaags werkgeversschap". Het personeelsbeleid moet worden uitgebouwd rekening houdend met zowel het onderwijsniveau als met de schaalgrootte en volgens de principes van het Human Resource Management. Men kan via onderzoek nagaan hoe de Inrichtende Machten die nieuwe rol van werkgever kunnen uitbouwen met respect voor de eigen rol van de directie. Hoe kunnen Inrichtende Machten een actief personeelsbeleid ontwikkelen, hoe verlopen de relaties tussen werkgever en werknemer, hoe kunnen ze creatief omgaan met het personeel, hoe moeten ze werken met de participatie-structuren, ...?

1. Omschrijving van wat in het onderzoek bedoeld wordt met het begrip "Inrichtende Macht" :

- Gemeenschapsonderwijs : de Lokale Raad.
- Officieel Gesubsidieerd Onderwijs : de gemeente, stad of provincie
- Vrij Gesubsidieerd Onderwijs : de feitelijke vereniging of de vereniging zonder winstoogmerk (vzw) samen met de achterliggende kerkelijke structuur : het bisdom, de congregatie of de orde.

2. Rekening houdend met deze specifieke begripsomschrijving, komen wij tot volgende onderzoeksvragen :

- Wat is de beleidsrol van de Inrichtende Machten als werkgever met respect voor de eigen rol van de directie?
- Welke verschillen zijn er in de beleidsbenutting van de Inrichtende Machten?
- In hoeverre hangen deze verschillen samen met kenmerken van de leden van de Inrichtende Macht (leeftijd, kwalificaties, bestuurservaring, beschikbare tijd), met het aantal bestuursleden, met schaalgrootte, met formele structuren eigen aan het net of aan het onderwijsniveau?
- Hoe verloopt het besluitvormingsproces over deze krachtlijnen binnen de schoolgemeenschap waarvoor de Inrichtende Macht verantwoordelijk is? Hierbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de rolverdeling tussen directies en Inrichtende Macht.

- Hoe is de perceptie van de Inrichtende Machten van het Gesubsidieerd Onderwijs t.o.v. de participatieraad? Wat is de verhouding tussen de verschillende geledingen in de Lokale Raden?

3. De beleidsruimte van scholen omvat verschillende terreinen. Wij willen het onderzoek naar de beleidsrol van de Inrichtende Machten in het schoolmanagement beperken tot volgende terreinen :

- identiteit van de scholen : uitwerking van een pedagogisch project en/of concrete uitwerking naar de eigen scholen van het pedagogisch project van het net waartoe de school behoort;

- strategisch beleid: oprichting, schaalvergroting, afbouw, uitbreiding.

- personeelsbeleid :

selectie : eisen t.o.v. aan te werven en te benoemen leerkrachten; beoordeling en controle; lestijdenpakket: algemene beginselen en overdracht van lestijden naar andere scholen van dezelfde Inrichtende Macht;

reffectatie: aanwezigheid van een schooloverstijgend beleid inzake benoeming en inzake terbeschikkingstelling van leerkrachten;

(na)vorming en ontwikkeling van personeelsleden.

- financieel en materieel beleid.